

Poliisin mahdollisuudet puuttua koulussa tapahtuvaan oppilaiden väliseen kiusaamiseen

Tutkimuksen kohteena Jokirannan yläkoulun 8. luokka-aste
Riina Manninen

11/2018

Tiivistelmä

Tekijä Riina Manninen	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi Poliisin mahdollisuudet puuttua koulussa tapahtuvaan oppilaiden väliseen kiusaamiseen. Tutkimuksen kohteena Jokirannan yläkoulun 8. luokka-aste	Julkisuusaste Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Mika Kyrönviita & Timo Korander	Opinnäytetyön muoto Kvalitatiivinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Tämän työn tarkoitus on selvittää, mitkä mahdollisuudet sekä resurssit poliisilla on puuttua koulussa tapahtuvaan oppilaiden väliseen kiusaamiseen. Tutkimuksessa selvitetään lisäksi opettajien, rehtorin sekä oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta. Poliisilla ja oppilaitosyhteistyöllä on pitkä historia ja yhteistyö on ollut tärkeässä osassa ennalta estävää- ja lähipoliisitoimintaa. Tutkimuksen tarkoitus on kuitenkin selvittää, mitä muuta poliisi voi esitutkinnan aloittamisen sijaan tehdä, kun kiusaamista ilmenee.</p> <p>Tutkimus on toteutettu pääosin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Aineisto on kerätty puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, puhelinhaastattelulla sekä kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaisella kyselylomakkeella, johon on vastattu anonyymisti.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kerrotaan yleisesti kiusaamisesta ilmiönä, sen ilmenemismuodoista ja vaikutuksista. Teoriaosuudessa käsitellään lisäksi poliisin lakisäätteisiä tehtäviä, ennalta estävää toimintaa sekä yhteistyötä oppilaitosten kesken.</p> <p>Tulokset osoittivat, että poliisi pystyy puuttumaan koulukiusaamiseen ennalta estävästi luennomalla laista ja kiusaamisesta sekä konkreettisesti selvittämällä tapauksia yhdessä asianosaisten, vanhempien ja koulun edustajan kesken. Koulu ja vanhemmat toivoivat poliisilta enemmän läsnäoloa nuorten keskuudessa ja oppitunteja laista sekä kiusaamisen vaikutuksista. Poliisin resurssit ja toimintamahdollisuudet puuttua kiusaamiseen ovat kuitenkin haasteelliset ja rajalliset.</p>		
Sivumäärä 51 + 9 (liitteet)	Tarkastuskuukausi ja vuosi Marraskuu 2018	Opinnäytetyökoodi (OPS) AMK2016ONT
Avainsanat Koulukiusaaminen, poliisi, oppilaitos, yhteistyö, ennalta estävä toiminta, lähipoliisitoiminta, vanhemmat		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset.....	4
1.2 Aikaisempia tutkimuksia kiusaamisesta sekä sen nykytilasta	5
2 KOULUKIUSAAMISEN MÄÄRITELMÄ	6
2.1 Kiusaamisen syntyminen ja kehittyminen	7
2.2 Kiusaamisen ilmenemismuotoja	8
2.3 Kiusaaminen rikosoikeudellisesti arvioiden	9
2.4 Kiusaamisen vaikutukset	10
2.4.1 Kiusaamisen yhteys kouluampumisiin	11
3 TURVALLINEN KOULU	11
3.1 Oppilaitosturvallisuus	11
3.2 Koulun vastuu kiusaamisen ehkäisyssä	13
3.3 Hankkeita koulukiusaamisen ehkäisemiseksi	14
3.3.1 KiVa Koulu –ohjelma	14
3.3.2 Nyt riittää –hanke.....	14
3.3.3 Koulurauha-ohjelma	16
4 POLIISI OSANA TURVALLISTA OPPIMISYMPÄRISTÖÄ	16
4.1 Poliisin tehtävät.....	16
4.2 Ennalta estävä- ja lähipoliisitoiminta.....	17
4.3 Ennalta estävä työ uudessa Oulun poliisilaitoksessa	19
4.3.1 Ehdotukset toimintaperiaatteiksi.....	19
4.4 Poliisin ja koulun välinen yhteistyö	19
4.5 Ennalta estävän toiminnan haasteita ja kehitysehdotuksia	20
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	21
5.1 Tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysi	23
5.1.1 Teemahaastattelut	23
5.1.2 Kyselyt.....	24
6 TUTKIMUSTEN TULOKSET	25
6.1 Teemahaastatteluiden tulokset	25
6.2 Kyselyiden tulokset.....	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8 POHDINTA	46

9 LÄHTEET	49
LITTEET	

1 JOHDANTO

Koulukiusaaminen on ajankohtainen ilmiö, josta on keskusteltu yhteiskunnassamme vilkkaasti jo lähes kahden vuosikymmenen ajan. Suomessa 2000-luvulla tapahtuneiden Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien jälkeen, koulukiusaamista ja siihen puuttumisen tärkeyttä on ymmärretty yhä paremmin. (Salmivalli 2010, 8, 22.) Näiden yhteiskuntaamme traagisesti kohdelleiden tapahtumien myötä oppilaitosturvallisuutta ryhdyttiin kehittämään entisestään eri toimijoiden kesken. Asian tärkeydestä kertoo se, että viranomaiset ovat käynnistäneet 115 erilaista hanketta, joiden tavoitteena on ennalta estää tämän kaltaisia hirmutekoja. (Laukka 2018, 2.)

Koulusurmien jälkeen silloinen poliisiylijohtaja Mikko Paatero teki ehdotuksen koko Suomen kattavasta ja viranomaisyhteistyöhön perustuvasta koulupoliisijärjestelmästä, jonka avulla pyritään luomaan turvallisempi oppilaitos sekä vähentämään siellä esiintyviä rikoksia ja järjestyshäiriöitä sekä ehkäisemään niiden syntymistä. Järjestelmällä pyritään myös säilyttämään poliisikuva myönteisenä ja luottamus korkealla. (Aho 2014, 5.) Poliisin ja koulujen välisellä yhteistyöllä on kuitenkin jo pitkät perinteet ja se on ollut tärkeässä osassa ennalta estävää- ja lähipoliisitoimintaa. Yhteistyö on koostunut poliisin vierailuista kouluissa, laillisuuskasvatuksesta ja ennalta estävän toiminnan materiaalin esittelystä. Myös valtakunnallisia projekteja on ollut ja siitä esimerkkinä on jokavuotinen koulurauhan julistaminen. (Poliisin ylijohto 2007, 17.)

Koulukiusaaminen on vakava asia ja valitettavan yleistä meillä Suomessa. Vaikka kiusaamisesta on keskusteltu yhteiskunnassamme vilkkaasti, ilmiöitä ei ole siitä huolimatta saatu kitkettyä. Yhdyn tässä kohtaa Salmivallin toteamukseen; ”meidän pitäisikin uskaltaa tehdä se johtopäätös, että käytännön toimien tasolla Suomessa ei vielä ole tehty riittävästi kiusaamisen vähentämiseksi – tai sitten keinot ovat olleet vääriä”. (Salmivalli 2010, 17, 23.)

1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset

Halusin tehdä opinnäytetyöni poliisin roolista koulukiusaamistapauksissa aiheen ajankohtaisuuden vuoksi. Suoritin työharjoitteluni Oulun poliisilaitokseen kuuluvalla Ylivieskan poliisiasemalla ja pääsin harjoitteluajanani vierailemaan kahdessa eri Jokilaaksojen alueen koulussa, jotka sijaitsevat Ylivieskassa ja Sievissä. Vierailin kouluissa ennalta estävää työtä tekevän vanhemman konstaapelin Sinikka Seppälän kanssa. Tässä tutkimuksessa Jokilaaksojen alueella viitataan Ylivieskan, Kalajoen, Raahen, Haapaveden ja Haapajärven poliisiasemien lähialueisiin. Sievissä pääsin seuraamaan kiusaamistapausta, jota pyrittiin selvittämään yhdessä poliisin, asianosaisten ja heidän vanhempien sekä koulukuraattorin kesken. Ylivieskan koulussa pääsin seuraamaan laillisuuskasvatusta sosiaalisesta mediasta ja netissä tapahtuvista rikoksista. Nämä vierailut herättivät lopulta mielenkiintoni aihetta kohtaan.

Tutkimuksessani halusin selvittää poliisin tosiasiallisia mahdollisuuksia puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen ja kohderyhmäksi päätin ottaa 8. luokka-asteen. Keskityn tutkimuksessani ongelmallisiin kiusaamistapauksiin, joissa selvää rikosta ei ole tapahtunut, eikä asiasta aloiteta esitutkintaa. Poliisin tehtäviin kuuluu rikosten selvittämisen lisäksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä yhteistyö alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa (Poliisilaki 22.7.2011/872, 1:1§). Halusin näin ollen selvittää, mitä muita mahdollisuuksia poliisilla on toimivaltansa, resurssiensa sekä osaamisensa puitteissa esitutinnan aloittamisen sijaan. Halusin myös antaa puheenvuoron Ylivieskassa sijaitsevan Jokirannan yläkoulun 8. luokan opettajille, koulun rehtorille sekä 8. luokan oppilaiden vanhemmille ja kuulla heidän odotuksiaan siitä, miten poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen ja miten yhteistyötä koulun ja poliisin kesken voisi parantaa.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

- Mitkä ovat poliisin tosiasialliset toimintamahdollisuudet sekä resurssit puuttua 8. luokan oppilaiden väliseen koulukiusaamiseen?
- Koulun odotuksia poliisin toiminnasta - miten opettajat ja rehtori toivoisivat poliisin puuttuvan kiusaamiseen?
- Oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta - miten vanhemmat toivoisivat poliisin puuttuvan kiusaamiseen?

Tässä tutkimuksessa käsittelen kiusaamista laajempänä ilmiönä, kiusaamiseen puuttumista sekä yhteistyöhön liittyviä toiveita Ylivieskan poliisin sekä Jokirannan yläkoulun opettajien ja rehtorin sekä oppilaiden vanhempien näkökulmista. Suuntasin tutkimukseni Ylivieskaan, sillä suoritin harjoittelun kyseisellä paikkakunnalla ja tutkimus oli tämän vuoksi helposti toteutettavissa. Rajasin tutkimukseni koskemaan 8. luokka-astetta, sillä omat kokemukseni nuoruuden haavoittuvuudesta ja epävarmuuden tunteista ajoittuivat juuri kyseiseen ikään. Koulukaverit olivat itselleni tärkeä tuki ja heidän mielipiteillään oli suuri merkitys. Yläkoulussa olevien kiusatuksi tulleiden oppilaiden tilanne on usein hyvin ongelmallinen, sillä useimmat heistä ovat kokeneet kiusaamista jo alemmiltä luokilta lähtien (Ahtola ym. 2016, 83). Myös tämän vuoksi tutkimus oli syytä rajata yläkouluikään. Rajasin tutkimukseni koskemaan lisäksi 8. luokka-asteen opettajia, sillä koin heidän pystyvän aistimaan oppilaiden välisiä ystävyyssuhteita ja mahdollisia vastakkainasetteluja.

1.2 Aikaisempia tutkimuksia kiusaamisesta sekä sen nykytilasta

Yhteiskunnallinen kiinnostus koulukiusaamiseen heräsi ensimmäisenä Ruotsissa 1960-1970 –lukujen vaihteessa, mistä se sittemmin levisi muualle pohjoismaihin. Norjassa 1982 –luvun lopulla tiedotettiin kolmen 10-14 –vuotiaan pojan itsemurhasta, jotka arvioitiin johtuneen heihin kohdistuvasta kiusaamisesta. Tapauksen jälkeen Norjan opetusministeriö käynnisti maanlaajuisen kampanjan koulukiusaamisongelmien ratkaisemiseksi Norjan peruskouluissa vuonna 1983. Koulukiusaamiseen havahduttiin 1980-luvulla myös muualla maailmassa, kuten Japanissa, Englannissa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. (Olweus 1992, 11-12.)

Peter-Paul Heineman, Anatol Pikas ja Dan Olweus ovat koulukiusaamisen johtavia tutkijoita Pohjoismaissa. Koulukiusaamisen käsite kumpuaa ruotsalaisesta termistä ”mobbing”, joka on sittemmin käännetty tarkoittamaan muun muassa väkivaltaa, ryhmäväkivaltaa, kiusaamista ja koulukiusaamista. (Penttilä 1994, 75.) Olweus aloitti koulukiusaamisen tieteellisen tutkimisen Ruotsissa ja myöhemmin Norjassa 1970 –luvun alussa. Hänen mukaansa kiusatuksi kokevien oppilaiden määrä ei ole lisääntynyt viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana. (Salmivalli 2010, 22.)

Kattavimmin kiusaamista ja siihen liittyviä ongelmia ja muutoksia on pystytty Suomessa tutkimaan Stakesin toteuttamilla kouluterveys-kyselyillä, jotka on tarkoitettu kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisille sekä lukion ensi- ja toisluokkalaisille oppilaille. Kouluterveyskyselyissä vuosina 1998-2001 kerätyn aineiston perusteella kiusatuksi joutui lähes sama määrä oppilaita. Kahdeksäsluokkalaisista pojista 9-10 % ja tytöistä 6-7 % koki joutuvansa kiusatuksi kerran viikossa tai useammin. (Salmivalli 2003, 15.) Useimpien tutkimusten mukaan kiusattujen peruskoulussa opiskelevien oppilaiden osuus on 5-15 %. Salmivallin mukaan ei kuitenkaan ole näyttöä siitä, että koulukiusaaminen olisi vähentynyt Suomessa viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. (Salmivalli 2010, 17, 22.)

Sittemmin kouluterveyskyselyssä vuosina 2006-2017 tutkittiin koko maan perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisia tyttöjä sekä poikia. Tutkimus osoitti, että vuosina 2006-2007 vastaajista 7,7% kertoi tulleen kiusatuksi vähintään kerran viikossa. Vastaavasti vuonna 2017 tulos oli 5,8%. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittivat, että kiusatuksi tuleminen väheni 1,9 %. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 14.4.2018.)

2 KOULUKIUSAAMISEN MÄÄRITELMÄ

Kiusaaminen voidaan ymmärtää monella eri tavalla, laajasta määritelmästä aina kapealaaiseen käyttäytymisen määrittelyyn. Koulukiusaamisen määrittely on vaihdellut myös eri maiden välillä. Dan Olweuksen määritelmä koulukiusaamisesta on varsin yleinen ja myös kansainvälisissä tutkimuksissa paljon käytetty. Olweuksen määritelmä on yhtenäistänyt eri maiden kiusaamista koskevia tutkimuksia ja tehnyt niistä siten vertailukelpoisempia. (Hamarus 2006, 47.)

Olweus (1992) määrittelee kiusaamisen ja sen uhriksi joutumisen seuraavasti ”yksilöä kiusataan tai hän on kiusaamisen uhri, jos hän on toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman muun henkilön negatiivisille teoille”. Negatiivinen teko voidaan rinnastaa aggressiivisen käyttäytymisen määritelmään. Negatiivinen teko on toimintaa, jossa joku tahallisesti tuottaa tai yrittää tuottaa toiselle vammoja tai epämukavan olon. Näitä tekoja voidaan tuottaa verbaalisesti sanoin, non-verbaalisesti ilmein ja elein sekä fyysisesti kontaktia käyttäen. Kiusaaminen voi siten olla nimittelyä, ryhmästä pois sulkemista sekä toiseen käsiksi käymistä (Olweus 1992, 14, 15.)

Anatol Pikas (1989) määrittelee koulukiusaamisen ryhmäväkivallaksi, jossa ilmenee tietoista fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa ja/tai ryhmästä eristämistä. Kiusaamista harjoittaa ryhmä, joka kohdistaa sen huonossa asemassa olevaan yksilöön. (Pikas 1989, 56-57.)

Christina Salmivalli määrittelee kiusaamisen toistuvaksi, tahalliseksi ja vihamieliseksi käytökseksi, joka kohdistetaan tiettyyn henkilöön. Hänen mukaansa kiusaaminen on systemaattista vallan tai voiman väärinkäyttöä, jossa osapuolten välillä vallitsee epätasaväkisyys; kiusaaja on kiusaajaa jollakin tavalla vahvempi. Tämä voi liittyä mm. kiusaajan ja kiusatun fyysisiin ominaisuuksiin, kavereihin ja asemaan ryhmässä. Kiusaaminen on miltei mitä tahansa, jolla kiusaaja saa tahallisesti aiheutettua vahinkoa ja harmia kiusatulle. (Salmivalli 2010, 12-13.)

Päivi Hamarus (2008) määrittelee kiusaamisen Salmivallin tavoin pitkäaikaisena, toistuvana, ruumiillisena, henkisenä tai sosiaalisena väkivaltana, joka kohdistetaan yhteen henkilöön. Kiusaamisessa perimmäisenä kysymyksenä on usein vallan tavoittelu, jota pyritään saamaan ystävillä, huomiolla ja oman aseman parantamisella. (Hamarus 2008, 12-13.) Hamaruksen mukaan on hankalaa määritellä, luetaanko häirintä ja kiusoittelu kiusaamisen muodoiksi. Häirintä on tiettyyn henkilöön kohdistettua käyttäytymistä, joka aiheuttaa uhrissa kärsimystä tunnetasolla. Kiusoittelu voidaan ymmärtää monella tavalla. Jotkut pitävät sitä kulttuuriin kuuluvana, leikkimielisenä toimintana ja osa ymmärtää kiusoittelun kiusaamisen lieväksi muodoksi. Kiusaamista voi siis esiintyä monessa muodossa ja se voi olla voimakkuudeltaan erilaista. Tällöin voidaan ajatella, että kiusaamisen ääripäät ovat kiusoittelu sekä fyysinen väkivalta. (Hamarus 2006, 49.)

2.1 Kiusaamisen syntyminen ja kehittyminen

Kiusaaminen kehittyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Oleellisin kiusaamiseen syntymiseen ja kehittymiseen vaikuttava tekijä on se yhteisö, jossa elämme. Kiusaamisen dynamiikka on sama yhteisöstä riippumatta, sillä niitä yhdistävät samat ominaisuudet; esimerkiksi samassa instituutiossa olevat jäsenet voivat olla tekemisissä pitkän aikaa, eivätkä siten voi valita toisiaan. Kiusaaminen rakentuu sen varaan, mitä eri yhteisöissä arvostetaan ja mitä ei. Niinpä esimerkiksi nuorten keskuudessa kiusaamisen syyt liittyvät usein ulkonäköön, vaatetukseen, perhetaustoihin, osaamiseen ja osaamattomuuteen. Kiusaamiseen liittyvät termit toiseus ja erilaisuus, joita tuotetaan luomalla kiusatulle

tietynlainen maine. Toiseus on tapa ajatella ryhmään kuulumattomat toisiksi ja ulkopuolisiksi. Toiseudessa näihin henkilöihin liitetään erilaisuuden lisäksi toisarvoisuuden piirteitä, jotka ovat siis itse tuotettuja ajattelutapoja. (Hamarus 2008, 27-29.)

2.2 Kiusaamisen ilmenemismuotoja

Kiusaaminen voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Vastaavasti kiusaaminen voidaan jakaa myös fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kiusaamiseen. (Hamarus 2008, 45.) Kiisaaminen on aina aggressiota. Aggressiolla tarkoitetaan käyttäytymistä, jolla pyritään tahallisesti vahingoittamaan toista osapuolta joko psyykkisesti tai fyysisesti. Useimmiten aggressioon liitetään fysiologinen reaktioita sekä vihamieliset tunteet ja ajatukset. (Salmivalli 1998, 29.)

Suoralla eli fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan näkyvää, suhteellisen avointa hyökkäystä uhrin kimppuun, jossa kiusaaja osoittaa negatiiviset tekonsa suoraa kiusatulle esimerkiksi lyömällä, potkimalla, tönimällä tai haukkumalla kiusattua päin naamaa. Epäsuora eli psyykkinen kiusaamisen on muita kiusaamisen muotoja näkymättömämpi ja se voi ilmetä sanoin, elein ja ilmein. (Olweus 1992, 14-15.) Epäsuora kiusaaminen on toimintaa, jolla uhria vahingoitetaan ”kiertoteitse” levittämällä kiusatusta ilkeitä juoruja tai manipuloimalla muita ryhmän jäseniä niin, että nämä alkaisivat syrjiä kiusattua. (Salmivalli 1998, 36). Epäsuora kiusaaminen näyttäytyy usein selän takana puhumisena, syrjimisena, haukkumisena ja ryhmästä pois sulkemisena (Hamarus 2008, 45).

Kiusaamista on myös sosiaalinen kiusaaminen, jossa pyritään vaikuttamaan oppilaiden vuorovaikutus- ja ystävyysuhteisiin. Sosiaalinen kiusaaminen voi ilmetä ryhmästä eristämisenä, ystävyysuhteiden manipuloinnilla ja nettikiusaamisena, jonka avulla voi levittää juoruja, perättömiä puheita ja asiattomia kuvia. (Hamarus 2012, 38.)

2.3 Kiusaaminen rikosoikeudellisesti arvioiden

Rikoslain 3 luvun 4§:n (19.12.1889/39) mukaan rangaistusvastuu ulottuu 15-vuotta täyttäneeseen henkilöön, joka on ymmärtänyt teon hetkellä sen seuraukset. Esitutkintalain 3 luvun 5§:n (22.7.2011/805) mukaan alle 15-vuotiaan tekemästä rikollisesta teosta voidaan kuitenkin tarvittaessa suorittaa esitutkinta asianomistajan pyynnöstä teolla menetetyt omaisuutensa takaisin saamiseksi, vahingonkorvausoikeuden toteutumiseksi, menettämisseuraamuksen edellytysten selvittämiseksi tai epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tai muun hänen etuunsa liittyvän selvittämistarpeen vuoksi.

Kiusaaminen voi joskus täyttää myös rikoksen tunnusmerkistöt. Esimerkiksi toisen töniminen ja tavaroiden särkeminen voivat täyttää lievän pahoinpitelyn ja lievän vahingon tunnusmerkistöt. Myös netissä tapahtuvassa kiusaamisessa voi olla kyse laittomasta uhkauksesta tai kunnianloukkauksesta. (Sisäministeriö 2014, 4.) Sosiaalisella medialla on nykypäivänä suuri merkitys etenkin nuorten keskuudessa, eikä omia nettijulkaisuja mietitä välttämättä kovinkaan pitkällä tähtäimellä. Netissä kuka tahansa voi julkaista kenestä tahansa asiattomia tai yksityisyyttä loukkaavia tietoja useiden henkilöiden saataville, mikä on rikos. Seuraavassa kuvaus tunnusmerkistöistä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisessä;

Rikoslain 24 luvun 8§:n (19.12.1889/39) mukaan henkilö, joka oikeudettomasti joukkotiedotusvälineitä käyttäen tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, kuvan tai vihjauksen, joka saattaa aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa henkilöä kohtaan on tuomittava yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. Kyseinen pykälä sisältää myös poikkeuksia, jotka liittyvät yhteiskunnallisesti merkittäviin henkilöihin tai seikkoihin. Nämä tulevat kuitenkin hyvin epätodennäköisesti kyseeseen tutkimukseeni ottamani kohderyhmän kohdalla.

2.4 Kiusaamisen vaikutukset

Koulukiusaamisen vaikutukset voivat näkyä niin yksilö- kuin yhteisötasollakin. Yksilökohtaiset vaikutukset näkyvät kiusatussa erilaisina elämää rajoittavina pelkoina, vaikeutena solmia sosiaalisia suhteita, itsetunnon heikentymisenä ja vaikeutena luottaa toisiin ympärillä oleviin ihmisiin. Kiusaamisen yhteisölliset vaikutukset näkyvät oppilaskulttuurissa ja kouluviihtyvyydessä. (Huurinainen ym. 2012, 16-17.)

Salmivalli (2003) korostaa kahta asiaa, jotka tekevät koulukiusatuksi tulemisesta traumaattista; Kiusaaminen saattaa olla uhrille pysyvä tilanne, joka voi jatkua pahimmassa tapauksessa kouluvuodesta toiseen. Kiusaaminen ei ole irrallinen asia koulun sosiaalisesta elämästä vaan kiusattu menettää kokonaisvaltaisesti ihmisarvonsa tässä vertaisryhmässä. Kiusaamisen välittömiä vaikutuksia kiusatuille on tutkittu paljon. Useissa tutkimuksissa on todettu kiusatuksi joutumisen olevan yhteydessä mm ahdistuneisuuteen, huonoon itsetuntoon, kielteiseen minäkuvaan, yksinäisyyteen, itsetuhoisiin ajatuksiin ja masentuneisuuteen. Tutkimuksissa on todettu, että kiusaamisen kesto on yhteydessä sen kielteisiin vaikutuksiin. Tutkimuksilla on voitu myös osoittaa, että pitkään kiusattujen lasten psykososiaaliset ongelmat lisääntyvät senkin jälkeen, kun kiusaaminen on jo loppunut. (Salmivalli 2003, 19-21.)

Keränen (2006) mainitsee Cammack-Barryn vuonna 2005 tekemän tutkimuksen, jossa on osoitettu selkeästi kiusaamisen pitkäaikaiset vaikutukset. Tutkimustuloksista voidaan todeta, että ne oppilaat, jotka kiusasivat muita alakoulussa, olivat myöhemmin nuoruusiällä väkivaltaisempia, ahdistuneempia, vihamielisempiä ja heillä oli huonompi itsetunto kuin niillä oppilailla, jotka eivät olleet kiusaajia alakoulussa. Miesten kohdalla tämä muutos oli suurempaa kuin naisilla. Vastaavasti kiusaamisen uhreiksi joutuneilla miehillä oli havaittavissa suurempaa vihamielisyyttä, ahdistuneisuutta sosiaalisissa tilanteissa sekä huonompi minäkäsitys. (Keränen 2006, 21.)

Suomessa on toteutettu kaksi tutkimusta, jotka käsittelevät koulukiusaamisen lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tulosten mukaan koulukiusaamisen uhriksi joutuminen lyhyellä aikavälillä lisää yleisesti kielteisiä käsityksiä muista luokkatovereista. Kiusaamisen uhriksi joutuminen pidemmällä aikavälillä lisää masentuneisuuden riskiä ja kielteistä suhtautumista

muihin nuoriin. Masennus voi ilmetä pahimmillaan jopa itsetuhoisuutena. (Oikeusministeriö 2009, 92.)

2.4.1 Kiusaamisen yhteys kouluampumisiin

Suomessa ensimmäinen aseellinen koulusurma tapahtui 1989 Raumalla, Raumanmeren yläasteella. Tekijänä oli 14-vuotias poika, joka ampui kaksi koulukaveriaan. Tapauksen taustalla epäiltiin olevan koulukiusaaminen. (Kiilakoski 2009, 14.) Jokelassa vuonna 2007 tehdyn kouluampumisen jälkeen surmaajan vanhemmat kertoivat, että heidän poikansa oli koulukiusattu ja hän oli kärsinyt monista eri ongelmista (Oikeusministeriö 2009, 47).

Suomessa on todettu, että kiusaamisen uhriksi joutuminen saattaa joissakin tilanteissa viitata mahdollisiin tuleviin rikoksiin. Yhdysvalloissa laadittu tutkimus 37:tä koulusurmasta osoitti, että kouluampujista 71:tä prosenttia oli kiusattu koulussa. Useissa tapauksissa kiusaaminen oli vakavaa ja pitkään jatkunutta. (Oikeusministeriö 2009, 92.)

3 TURVALLINEN KOULU

3.1 Oppilaitosturvallisuus

Turvallisuus on noussut viime vuosien aikana yhä merkittävämmäksi ja keskeisemmäksi hyvinvointiin vaikuttavaksi tekijäksi. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat nostaneet esiin uusia, ennalta arvaamattomia uhkia, joihin tulee varautua asianmukaisin keinoin ja pyrkiä estämään niiden syntyminen. Turvallisuus on yhteinen asia ja jokaisella yhteiskunnan jäsenellä on vastuu sen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. (Sisäasiainministeriö 2010, 2-3.)

Ojalan (2012) mukaan oppilaitosturvallisuudelle ei ole olemassa vain yhtä määritelmää, vaan sitä on tarkasteltu useista eri lähtökohdista. Oppilaitosturvallisuuteen katsotaan kuitenkin liittyvän työrauha sekä vapaus keskittyä päivittäisiin työtehtäviin ilman huolta ja pelkoa. Oppilaitosturvallisuuden uhkina on pidetty opiskelijoihin ja koulun henkilökuntaan kohdistuvaa henkistä ja fyysistä väkivaltaa, päihteidenkäyttöä, koulukiusaamista,

kaltoinkohtelua ja rikollista toimintaa. Oppilaitosturvallisuuden määritelmä kattaa siis sekä konkreettisen turvallisuuden että omakohtaisen turvallisuuden tunteen. (Ojala 2012, 79.)

Koko oppilaitosturvallisuuden käsite sai uuden merkityksen Jokelassa vuonna 2007 ja Kauhajoella vuonna 2008 tehtyjen koulusurmien jälkeen. Tapahtumat johtivat siihen, että oppilaitosturvallisuutta ryhdyttiin arvioimaan ja kehittämään uudestaan yhdessä eri toimijoiden kesken. (Laukka 2018, 2.)

Tuusulan kunnan koulutus- ja kirjastolautakunta hyväksyi 2004-2005 valmistuneen kriisisuunnitelman Jokelan yläasteelle ja lukioon. Suunnitelman tarkoitus on auttaa koulun henkilökuntaa ja oppilaita onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Kriisisuunnitelmaan kuuluu osana ennaltaehkäisy, jossa tuodaan esiin vinkkejä, miten kiusaamisasioista voidaan keskustella ja miten sosiaalisia suhteita sekä ilmapiiriä voidaan kehittää suvaitsevaisemmaksi. Niin koulun henkilökunnan, oppilaiden kuin vanhempienkin tulee ilmoittaa havaitsemastaan kiusaamisesta ja jokaisella koulun henkilökuntaan kuuluvalla on velvollisuus puuttua siihen. Pahoinpitelytapauksiin ohjeistetaan puuttumaan välittömästi ja tarvittaessa kutsumaan poliisi paikalle. (Oikeusministeriö 2009, 53-54.)

Sisäasiainministeriö asetti vuonna 2009 oppilaitosten turvallisuustyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia;

- ohjeet oppilaitoksien pelastussuunnitelmien täydentämisestä, jossa otetaan huomioon Suomessa tapahtuneet kouluampumiset
  - ohjeet poliisille, oppilaitoksille ja pelastusviranomaisille oppilaitoksiin kohdistuvien uhkatilanteiden varalta
  - ohjeet oppilaitoksille mahdollisten uhkautilanteiden käsittelystä
  - suunnitelma ohjeiden käytännön toteuttamisesta ja koulutuksesta
- (Sisäasiainministeriö 2010, kuvailulehti.)

Viranomaiset ovat käynnistäneet 115 erilaista toimenpidettä, joiden tavoitteena on ennaltaehkäistä Jokelan ja Kauhajoen kaltaisia väkivaltaisia tekoja sekä lisätä eri viranomaisten toimintavalmiutta (Sisäasiainministeriö 2010, 3).

Valtioneuvosto laati päätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008. ”Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta

ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta”. Ohjelman yhtenä toimenpiteenä esitettiin, että eri turvallisuusalan toimijoiden tulisi laajentaa ja vahvistaa osallistumistaan varhaiseen puuttumiseen, jonka tavoitteena on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä sekä ajautumista rikolliseen toimintaan. Yksi keskeinen lähtökohta sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. (Sisäasiainministeriö 2010, 2-3.)

3.2 Koulun vastuu kiusaamisen ehkäisyssä

Koulun vastuulla on puuttua kiusaamistilanteisiin sekä ennaltaehkäistä näiden tilanteiden syntymistä (Salmivalli 2010, 33). Kiusaamista käsitellään perusopetuslain (21.8.1998/628) 29§:ssä, jonka mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Tämä tarkoittaa sitä, ettei oppilas joudu väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi. Koulun opettajalla tai rehtorilla on myös velvollisuus ilmoittaa tämänkaltaisesta toiminnasta siihen syyllistyneen oppilaan sekä sen kohteena olevan oppilaan vanhemmalle tai lailliselle huoltajalle. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628)

Pelastuslain (29.4.2011/379) 15§:n mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan pelastussuunnitelmat, joissa ennakoidaan vaaratilanteet, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton mukaan koulukiusaamista voidaan ehkäistä kouluissa luomalla selkeät toimintamallit, joilla kiusaamiseen pyritään puuttumaan. Kouluilla on mahdollista luoda ”ketään ei kiusata koskaan” -henki, jos koko henkilökunta sitoutuu tähän yhteiseen tavoitteeseen. Kouluissa on oltava selkeät ja yhtenäiset linjaukset siitä, ettei kiusaamista hyväksytä. Koulujen on myös sovittava kiusaamisen seurauksista ja pidettävä näistä kiinni. Aikuiset vastaavat ensisijaisesti kiusaamisen vastaisista asenteista ja niiden parantamisesta kouluissa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 20.10.2018.)

3.3 Hankkeita koulukiusaamisen ehkäisemiseksi

Suomessa on toteutettu hankkeita sekä malleja, joiden avulla koulukiusaamiseen on pystytty puuttumaan johdonmukaisesti (Oikeusministeriö 2009, 93).

3.3.1 KiVa Koulu –ohjelma

Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista Vastustava koulu on Turun yliopistossa vuonna 2006 käynnistetty toimenpideohjelma perusopetuksesta vastaaville kouluille. Selvityksen mukaan ohjelman käyttäjiksi on vuosien 2009-2013 aikana rekisteröitynyt 90 prosenttia Suomen peruskouluista ja ohjelmalla on pystytty vähentämään tehokkaasti kiusaamisongelmia. Ohjelma on saanut kansainvälistä suosiota ja se on levinnyt useisiin eri maihin. (Sainio 2014, 3-4.)

KiVa Koulu –ohjelman tavoitteena on lisätä oppilaiden tietoisuutta siitä, mikä merkitys koko ryhmällä on kiusaamisessa ja sen kitkemisessä. Ohjelmalla pyritään vaikuttamaan oppilaisiin siten, että he tukisivat kiusatuksi joutuneita ikätovereita. Ohjelman keskeisessä osassa ovat oppitunnit, joita pidetään noin kuukauden välein läpi lukuvuoden. Tunneilla lähdetään liikkeelle perusasioista, kuten toisen kunnioittamisesta ja edetään kiusaamiseen ja sen seurauksiin asti. Aiheita käsitellään muassa keskustelujen, lyhytelokuvien, ryhmätöiden ja toiminnallisten harjoitusten avulla. (Salmivalli 2010, 147.)

3.3.2 Nyt riittää –hanke

Koulukiusaamisen vastainen ”Nyt riittää” –hanke on toteutettu yhdessä Hämeen poliisilaitoksen, sisäministeriön, Lahden nuorisopalvelujen, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen, Lahden ensi- ja turvakodin ja Valopilkkuprojektin kanssa koulukiusaamisen vähentämiseksi. Nyt riittää -hankkeessa on määritelty muun muassa poliisin ja koulun, tehtävät kiusaamistilanteiden purkamisessa. (Sisäministeriö 2014, kuvailulehti.)

Nyt riittää –hanke lähti liikkeelle Päijät-Hämeen alueen aktiivisen lähipoliisitoiminnan myötä. Hankkeen taustalla vaikuttivat käytännön kokemukset ja kysymys siitä, miten poliisi

voisi yhdessä nuorten ja eri toimijoiden kesken ennalta estää kiusaamista ja sen mahdollistamaa pitkäaikaista väkivallan kierrettä. (Sisäministeriö 2014, esipuhe.)

Hankkeessa laadittiin yläkoulujen 8. luokkalaisille menetelmäpaketti kiusaamisen vähentämiseksi yhdessä nuorten kanssa. Nuoret ovat päässeet hankkeessa ääneen ja kertoneet omakohtaisia kokemuksia kiusaamisesta sekä kuvanneet toimintamalleja, joilla aikuiset ja koulu voisivat puuttua kiusaamiseen ja tukea siitä kärsiviä oppilaita. Menetelmäpaketti sisälsi kaksi oppituntia, joiden aikana kiusaamista käsiteltiin toiminnallisilla menetelmillä. Yksi menetelmä oli asennemittari, jossa luokalle esitettiin väittämiä ja oppilaat menivät seisomaan luokan lattialle tehdylle janalle siihen kohtaan, joka kuvasti heidän ajatuksiaan. Lisäksi oppilaille näytettiin video kiusaamiskokemuksista. Hankkeeseen otettiin mukaan myös perheet ja vanhemmat, joille kiusaamisesta kerrottiin konkreettisin esimerkein tehtävärastien avulla. (Sisäministeriö 2014, 12.)

Nyt riittää -hanke sai osakseen laajaa huomiota eri tiedotusvälineissä ja sille ollaan laatimassa omaa Facebook-sivustoa. Koulukiusaamisen vastainen toimintamalli on pyritty sisällyttämään pysyväksi osaksi tukioppilaiden koulutusta. Hankkeessa mukana olivat Lahden yhteiskoulu, Vääksyn yhteiskoulu, Salpausselän koulu, Kärpäsens koulu, Nastolan Kukkasen koulu, Mukkulan ja Orimattilan yläaste. Hankkeesta tiedotetaan aktiivisesti eri sidosryhmille ja sitä ollaan levittämässä myös muualle kouluihin. (Sisäministeriö 2014, 20-21.)

Hämeen poliisilaitoksen puolesta osallistunut poliisi on kommentoinut hanketta seuraavasti; "Hanke on ollut poliisilaitokselle innostava ja erilainen kampanja. Poliisin on tärkeää olla mukana syrjäytymisen vastaisessa työssä rikosten ehkäisemiseksi ja tähän ilmiöön on päästy tarttumaan kiusaamisen kautta. Poliisilaitoksen päälliköt ovat suhtautuneet hankkeeseen positiivisesti ja siitä on saatu positiivista palautetta myös Poliisihallitukselta." (Sisäministeriö 2014, 25.)

3.3.3 Koulurauha-ohjelma

Koulurauha-ohjelman tavoitteena on turvallisuuden ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen. Ohjelma on tehty yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Poliisihallituksen, Opetushallituksen, Folkhälsanin ja Suomen vanhempainliiton kanssa. Ohjelman keskeisiä periaatteita ovat yhteisöllisyys, oppilaiden osallisuus, yhdessä tekeminen sekä ilon ja innon tuominen koulutyöhön. Tavoitteena on, että kaikilla on hyvä olla ja jokainen voisi tuntea itsensä hyväksytyksi, eikä ketään kiusattaisi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 17.7.2018.)

Koulurauha julistettiin ensimmäisen kerran Turussa vuonna 1990, jonka jälkeen julistus on annettu vuosittain. Ohjelman vastuu siirtyi vuodesta 1995 eteenpäin Mannerheimin Lastensuojeluliiton keskusjärjestölle ja vuonna 1996 mukaan tuli Opetushallitus ja vuonna 2000 Sisäasiainministeriön poliisiosasto. Lukuvuodesta 2006–2007 alkaen mukana yhteistyössä on ollut myös Folkhälsan ja vuodesta 2011 Suomen Vanhempainliitto. Koulurauhan julistuksen vetovastuu siirtyy paikkakunnalta toiselle ja vuosittain järjestämisvastuussa oleva paikkakunta valitsee koulurauha-vuodelle ajankohtaisen teeman. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 17.7.2018.)

4 POLIISI OSANA TURVALLISTA OPPIMISYMPÄRISTÖÄ

4.1 Poliisin tehtävät

Poliisin perustehtävät on merkitty poliisilain (22.7.2011/872) ensimmäiseen pykälään. Sen mukaan Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin tulee lisäksi toimia turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtia tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisin tulee antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Poliisin laaja tehtäväpiiri ulottuu niin yksilö- kuin yhteisötasolle.

4.2 Ennalta estävä- ja lähipoliisitoiminta

”Poliisin ennalta estävän toiminnan tavoitteena on yhteiskunnan turvallisuuden parantaminen ja rikosten torjunta”. Poliisi ennalta estää rikoksia, järjestyshäiriöitä ja onnettomuuksia sekä toimii yhteistyössä eri viranomaisten ja sidosryhmien kesken. Poliisin tulee olla näkyvillä, neuvoa ja valistaa ja tarvittaessa puuttua kansalaisten toimintaan. Ennalta estävällä toiminnalla on suuri vaikutus yhteiskunnan turvallisuuteen ja ihmisten turvallisuuden tunteeseen. Poliisin ennalta estävä toiminta kuuluu jokaisen poliisin perustyöhön ja sitä tulee harjoittaa organisaation jokaisella portaalla. Ennalta estävä toiminta on kokonaisuus, johon kuuluvat päivittäinen ennalta estävä työ sekä erityistoiminta, jossa toimenpiteet kohdistuvat ensisijaisesti turvallisuuden parantamiseen. (Sisäministeriö 2014, 2.) Poliisin ennalta estävää toimintaa ovat muun muassa yleisvalvonta, sidosryhmäyhteistyö ja lähipoliisitoiminta (Sainio 2012, 20).

Ennalta estävä poliisitoiminta on aloitettu Suomessa 1930-luvulla vapaaehtoistoimintana virka-ajan ulkopuolella. Poliisi antoi tuolloin liikennevalistusta, koska liikennemäärät ja niistä aiheutuneet onnettomuudet olivat kasvussa. 1960-luvulla poliisi aloitti kouluissa vapaaehtoiselta pohjalta luentojen pitämisen ja 1970-luvulla ennalta estävä työ sisällytettiin viralliseksi poliisitoiminnaksi ja ensimmäinen lähipoliisitoiminta aloitettiin Turun ja Kemin poliisipiireissä vuonna 1978. Ennalta estävää toimintaa alettiin painottaa voimakkaammin 1980-luvulla. (Sainio 2012, 18.)

”Lähipoliisitoiminta on poliisin perustehtävän hoitamista kansalaisläheisesti, laadukkaasti ja tehokkaasti. Sen tavoite on tuottaa turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta, vähentää ja ehkäistä rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä, ja siten myös säilyttää poliisikuva myönteisenä ja poliisiin kohdistuva luottamus korkealla tasolla”. (Poliisin ylijohdo 2007, 2.)

Poliisiylijohtoon vuonna 2007 julkaisema lähipoliisitoiminnan strategia linjasi lähipoliisitoiminnan tavoitteet seuraavasti; turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen tuottaminen, rikollisuuden ja järjestyshäiriöiden vähentäminen ja ennalta estäminen, kansalaisläheisyyden ja lähipoliisitoiminnan tehokkuuden lisääminen. Tärkeimmiksi ennalta estävän toiminnan keinoiksi on lueteltu muun muassa varhainen puuttuminen, moniammatilliset tiimit ja työryhmät, koulutus, kansainvälinen yhteistyö sekä yhteistyö koulujen kanssa. (Poliisin ylijohdo 2007, kuvailulehti.) Poliisihallinnossa on ollut 2000-

luvun alun tavoitteena vakiinnuttaa lähipoliisitoiminta osaksi koko maan kattavaa paikallispoliisin toimintaa. Lähipoliisitoiminnassa sidosryhmien välinen yhteistyö on ollut tärkeässä roolissa jo 1980-luvun lopulta lähtien. (Poliisin ylijohdo 2007, 4.)

Lähipoliisitoiminta ei ole muusta poliisitoiminnasta irrallista, vain erikseen nimettyjen lähipoliisien suorittamaa toimintaa. Lähipoliisitoiminta on organisaation kaikilla tasoilla harjoitettavaa toimintaa, jossa ennalta estävyyden ja kansalaisläheisyyden periaate läpäisee koko poliisihallinnon. Turvallinen Suomi 2006 –kyselytutkimustulosten mukaan suomalaisista 69% pitää poliisin näkyvyyden lisäämistä tärkeänä turvallisuutta ja asumisviihtyvyyttä parantavana seikkana. (Poliisin ylijohdo 2007, 2-3.)

Suomella on ollut hyviä lähipoliisitoiminnan malleja muun muassa Helsingissä ja Keski-Uudellamaalla. Helsingin poliisilaitoksessa kokeiltiin ensimmäistä lähipoliisitoiminnan mallia vuosina 2007-2008. Kokeilussa selvitettiin erillisen Helsingin lähipoliisiryhmän toimintaa, joka toteutti muun muassa ennalta estävää valvontaa ja sidosryhmäyhteistyötä sekä kehitti uusia toimintatapoja työlle. Erillistä lähipoliisitoimintaan panostavaa ryhmää on pidetty tärkeänä ja sen on todettu olevan edellytys laadukkaaseen lähipoliisitoimintaan. Keski-Uudenmaan poliisilaitoksella, nykyisin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella, lähipoliisitoimintaa tehdään erillisessä neljän hengen ryhmässä. Jokaisella ryhmän jäsenellä on oma vastuualueensa, kuten koulupoliisitoiminta tai sosiaalinen media. Koulupoliisitoimintaan on otettu yhtenäinen malli kaikissa alueen kouluissa ja sidosryhmäyhteistyö on iso osa poliisitoimintaa. (Sainio 2012, 19.)

Poliisihallitus asetti vuonna 2010 uuden lähipoliisityöryhmän, jonka tavoitteena on seurata ja kehittää lähipoliisitoiminnan osa-alueita. Työryhmä saattoi ajan tasalle lähipoliisitoiminnan strategian, joka perustuu vuonna 2007 julkaistuun, Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategisiin linjauksiin ja tavoitteisiin. (Poliisihallitus 2010, 2.) Vuoden 2007 ja 2010 lähipoliisitoiminnan strategioissa lähipoliisitoiminta on pysynyt keskeisenä osana poliisitoimintaa. Yhteistyö ja vuorovaikutus muiden viranomaisten, kolmannen sektorin, yksityisen sektorin ja kansalaisten ja kansalaisryhmien kanssa ovat edelleen merkittäviä tekijöitä. Strategioissa on kuitenkin havaittavissa eroja niin toimintaympäristön muutoksissa ja haasteissa, kuin strategisissa linjoissa ja keinoissa tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuoden 2007 lähipoliisitoiminnan strategiassa yhdeksi keinoksi on nostettu poliisin ja koulujen välinen

yhteistyö. Vuoden 2010 strategiassa poliisin ja koulujen välisestä yhteistyöstä ei enää erikseen mainita.

4.3 Ennalta estävä työ uudessa Oulun poliisilaitoksessa

Opinnäytetyöstä on poistettu salassa pidettävä osio. (Suojaustaso IV)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) 24.1§:n 5 k perusteella.

4.3.1 Ehdotukset toimintaperiaatteiksi

Opinnäytetyöstä on poistettu salassa pidettävä osio. (Suojaustaso IV)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) 24.1§:n 5 k perusteella.

4.4 Poliisin ja koulun välinen yhteistyö

Poliisin ja koulujen välinen yhteistyö on tärkeä osa ennalta estävää- ja lähipoliisitoimintaa, missä yhteiskunnallisiin ilmiöihin pyritään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yhteistyötä on tehty jo vuosien ajan yhdessä opetusministeriön, opetushallituksen ja kuntaliiton kanssa. Yhteistyö koostuu poliisin vierailusta koululla, valistus- ja neuvontatilaisuuksista sekä ennalta estävän materiaalin jakamisesta. Kouluyhteistyön muodot kuitenkin vaihtelevat, sillä yhtenäisiä tavoitteita ja käytäntöjä ei ole laadittu. (Poliisin ylijohdo 2007, 17.) Poliisilaitokset vastaavat itsenäisesti toiminnan panostuksesta sekä siitä, että tieto yhteistyöstä kulkeutuu kyseisille kunnille (Lampikoski 2008, 14).

”Koulupoliisitoiminta rakentaa siltaa poliisin ja koulujen välille”. Koulupoliisitoiminta on poliisin ja koulujen välistä yhteistyötä. Monet poliisilaitosten koulupoliiseista toimivat omien poliisitöidensä ohessa mm. koulujen yhteyshenkilöinä. Koulupoliisit vierailevat kouluilla, tapaavat oppilaita ja opettajia sekä osallistuvat kouluissa esiintyvien ongelmien ehkäisyyn. Syrjäytyneet nuoret ovat poliisille ja koko yhteiskunnalle suuri haaste ja siihen tulee pystyä puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Koulut voivat olla yhteydessä poliisiin kouluissa tapahtuvissa ongelmatilanteissa. Näitä ovat mm. vakava kiusaaminen, näpistelyt, päihteidenkäyttö ja kouluun kohdistuvat uhkaukset. Poliisi auttaa

tarvittaessa kouluja myös turvallisuuteen liittyvissä ongelmissa ja kehittämishankkeissa. (Torvinen 2013, 6-7.)

Poliisien vierailut kouluissa ja nuorten keskuudessa ovat erinomaisia tapoja luoda turvallisuuden tunnetta sekä lujittaa nuorten uskoa ja luottamusta poliisiin ja koko yhteiskuntaan. Yhteistyön tulisi olla jatkuvaa ja systemaattista ja saatua tietoa tulisi hyödyntää turvallisuussuunnitellussa sekä yhteistyössä. Tehokkuuden ja tuloksellisuuden näkökulmasta yhteistyötä tulisi tehdä paikallistasolla yhdessä eri viranomaisten, kuten poliisin sekä koulujen, oppilaiden ja vanhempien kesken. (Lampikoski 2008, 15.)

4.5 Ennalta estävän toiminnan haasteita ja kehitysehdotuksia

Vaikka poliisin ja koulujen välistä yhteistyötä pidetään merkittävänä, tulevat poliisin resurssikysymykset kuitenkin vastaan vaikuttamalla tähän poliisitoiminnan osa-alueeseen heikentävästi. Suomen poliisijärjestöjen liiton tiedotteen mukaan (2012) Suomessa jää 100 000 poliisitehtävää hoitamatta resurssipulan vuoksi. Tämän lisäksi resurssipula on vaikuttanut myös ennalta estävän toiminnan vähentymiseen, mikä näkyy muun muassa syrjäytymistä estävän koulupoliisitoiminnan hiipumisena. Poliisi ei juurikaan pidä laillisuuskasvatusta kouluissa, vaan menee kouluun ainoastaan, kun jotain vakavaa on jo tapahtunut. Kouluilta on liiton mukaan tullut jatkuvasti pyyntöjä laillisuuskasvatuksen jatkamiseksi. Poliisin vierailuille ja valistukselle on siis ilmeinen tarve erityisesti syrjäytymisen ehkäisyssä. (Suomen Poliisijärjestöjen Liitto 2012, 1.)

Sainio (2012) on tutkinut poliisin ennalta estävän toiminnan nykytilaa. Tutkimus on toteutettu pääasiassa kyselyiden avulla ja niihin osallistui 24 poliisimiestä. Saatujen tulosten mukaan ennalta estävän toiminnan toteutus sekä siihen panostus vaihtelevat eri poliisilaitoksilla. Toiminnan ajatellaan kuuluvan pääasiassa lähi- ja koulupoliisitoimintaa harjoittaville poliiseille. Ennalta estävä toiminta ei ole vastausten perusteella tarpeeksi suunniteltua eikä johdettua. Lisäksi resurssipula nostettiin kyselyissä esille, sillä ennalta estävien tehtävien hoitamiseen ei tahdo löytyä aikaa. (Sainio 2012, 43-45.)

Vastauksissa ennalta estävä työ miellettiin tärkeäksi ja sen tulisi kuulua osana jokaisen poliisin perustehtävää. Poliisihallitukselta toivottiin valtakunnallisia tulostavoitteita sekä

yhtenäistä ohjeistamista ja toimintamalleja ennalta estävän toiminnan kehittämiseksi. Uusiin poliisilaitoksiin toivottiin ennalta estävän toiminnan ryhmiä. Myös koulutukseen tulisi panostaa ja ennalta estävän työn merkitystä tulisi painottaa kaikille poliisissa työskenteleville ja ammattiin opiskeleville. Vastauksista nousi esiin myös sektorien välinen yhteistyö, jotta toiminta ei jäisi pelkästään valvonta- ja hälytystehtäviä hoitaville poliiseille. Kyselyihin vastanneet pitivät poliisin näkyvyyttä tärkeimpänä ennalta estävän toiminnan työmuotona. Sosiaalinen media ja työn kohdistaminen lapsiin, lapsiperheisiin, nuoriin ja maahanmuuttajiin ja nähtiin tärkeänä asiana, johon ennalta estävässä toiminnassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota. (Sainio 2012, 46-47.)

Sainion (2012) mukaan poliisitoiminnan pääpaino on ennalta estävän toiminnan sijasta ollut rikoksissa ja rangaistuksissa. Rikoksiin ja järjestyshäiriöihin on kyllä puututtu mutta vasta jälkikäteen, kun jotain on jo kerennyt tapahtua. Poliisin ennalta estävän toiminnan puutteellisuus johtuu osittain vähäisistä määrärahoista. Poliisin resurssit ovat olleet viimeisten vuosikymmenin aikana huomattavasti nykyistä suuremmat mutta siltikään ennalta estävään toimintaan ei ole panostettu yhtä tehokkaasti. Ennalta estävästä toiminnasta on puuttunut pitkäjänteisyys ja tavoitteellisuus, jotka ovat olleet toiminnan ongelmakohtia. Asenne ennalta estävään toimintaan on ollut poliisien keskuudessa varsin negatiivista ja on sitä yhtä edelleen. Toiminnan ajatellaan kuuluvan erityistehtävien piiriin, eikä sitä mielletä koko henkilöstön yhteiseksi työksi. Ennalta estävä toiminta ja sen tuloksellisuus on ollut laskussa, sillä poliisin hallintorakennemuutosten myötä henkilöstöä on vähennetty, jolloin panostus ennalta estävään toimintaan on heikentynyt. (Sainio 2012, 48-49.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimukset voidaan jakaa karkeasti kahteen eri ryhmään; kvantitatiivisiin eli määrällisiin ja kvalitatiivisiin eli laadullisiin tutkimuksiin. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää ilmiön tuntemista ja siitä esitettyjä teorioita, jolloin tulokset ovat usein numeraalisessa muodossa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiötä yleistettävyyden sijaan ja tulokset ovat siten sanallisessa muodossa. (Kananen 2015, 65, 70-71, 197, 201.)

Laadullista tutkimusta käytetään yleensä silloin, kun tutkittavasta asiasta ei ole aikaisempaa teoriaa, eikä ilmiötä siten tunneta. Laadullinen tutkimus mahdollistaa ilmiön syvällisemmän

pohdinnan ja tulkinnan, jolloin aineisto kuvataan sanalliseen muotoon. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut, havainnointi, kyselyt ja dokumentit. Haastattelut voidaan jakaa strukturoimattomiin, puolistrukturoituihin ja strukturoituihin haastatteluihin. Haastattelu on sopiva menetelmä silloin, kun halutaan selvittää tutkittavien mielipiteitä ja käyttäytymistä. (Kananen 2015, 71, 131, 143-145.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kysymyksiä käsitellään tiettyjen, keskeisten teemojen ympärillä. Kysymykset on laadittu ennakkoon mutta sanamuoto ja kysymysten järjestys voivat haastattelun edetessä kuitenkin vaihtua, kun taas strukturoidussa haastattelussa kysymysten järjestys ja muoto säilyvät samoina. (Hirsjärvi ym. 2001, 47-48.) Haastattelu on haastateltavan ja haastattelijan välinen vuorovaikutustilanne. Haastatteluja voidaan kuitenkin tehdä myös puhelimitse. (Kananen 2015, 145.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää myös kvantitatiiviselle tutkimusmenetelmälle ominaisia piirteitä, kuten kyselyä ja se voidaan toteuttaa valmiiksi laadittujen kysymysten sekä vaihtoehtojen avulla. Kyselyn voi toteuttaa verkko- tai postikyselyllä, jolloin kyseessä on määrällisen tutkimusmenetelmän aineistokeruumenetelmä. Kyselyn avulla saatuja tuloksia voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa ilmiön kuvailuun, vertailuun ja mielipiteiden keräämiseen. (Kananen 2017, 91-94.) Kyselylomakkeesta voidaan käyttää nimitystä survey –tutkimus, jossa tutkimukseen osallistuvilla on esitetty samat kysymykset. (Vilka 2015, 94.) Kyselyihin liittyy käsite operationalisointi, joka tarkoittaa tutkittavan joukon tuntemista. Tutkijan tulee varmistua siitä, että tutkimukseen osallistuvat tietävät teoreettiset käsitteet ja kysymykset on laadittu ymmärrettävällä tavalla. Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla avoimia, sekamuotoisia tai suljettuja kysymyksiä. (Vilka 2015, 102, 106.)

Opinnäytetöissä käytetään yleensä joko kvalitatiivista tai kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Joskus on myös tarkoituksenmukaista käyttää molempia menetelmiä samanaikaisesti, jolloin puhutaan monimenetelmäisestä opinnäytetyöstä. Tähän vaikuttavat tutkittavan ongelman luonne sekä sen moninaisuus. Triangulaatio on yksi monimenetelmäisiä ratkaisumalleista, jossa aineistoa voidaan kerätä ja analysoida samanaikaisesti eri menetelmiä käyttäen. (Kananen 2015, 324, 327.)

5.1 Tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysi

Tutkimukseni on toteutettu pääosin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Aineisto on kerätty puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, puhelinhaastattelulla ja kyselylomakkeilla, eli niin sanotulla survey –tutkimuksella. Tutkimustulosten analysointi on toteutettu sisällönanalyysiä käyttäen, joka tarkoittaa tutkimusaineiston kuvaamista sanallisesti. Sisällönanalyysi on kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä, jonka avulla pyritään löytämään merkityskokonaisuuksia ja tieto esitetään näin sanallisina tulkintoina. (Vilkkä 2015, 163.)

5.1.1 Teemahaastattelut

Haastatteluihin valitsin kaksi poliisin edustajaa, joiden toimenkuvaan kuuluvat tavalla tai toisella poliisin ja sidosryhmien välinen yhteistyö. Haastattelin vanhempaa konstaapelia Sinikka Seppälää, joka työskentelee Ylivieskan poliisiasemalla. Hänen työnkuvaansa kuuluu läheisesti yhteistyö koulujen kanssa. Haastattelin myös ylikomisario Veijo Alavaikkoa, joka toimii Ylivieskan poliisiaseman esimiehenä ja vastaa näin ollen koulujen kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisesta sekä siihen vaadittavista resursseista.

Suoritin haastattelut henkilökohtaisesti Ylivieskan poliisiasemalla ja molemmat haastattelut kestivät ajallisesti noin tunnin verran. Nauhoitin haastattelut puhelimella ja litteroin ne jälkeen päin tekstiksi tulosten analysointia varten. Ennen varsinaisen haastattelun alkua, pyysin haastateltavia mainitsemaan, mikäli haastattelun aikana ilmenee salassa pidettävää tietoa. Tällaisia seikkoja ei kuitenkaan noussut esille.

Haastatteluihin olin hahmottanut keskeisiä kysymyksiä ennalta laadituista teemoista, joita olivat kiusaaminen, koulupoliisitoiminta, poliisin ja koulun välinen yhteistyö, ennalta estävä toiminta, poliisin resurssit, koulutus ja toiminnan kehittäminen. Haastatteluiden aikana mieleeni nousi myös uusia kysymyksiä, joita ei alkuperäisissä haastattelurungoissa ollut. Kysymyksiä olin laatinut runsaasti mutta kaikkea aineistoa en tutkimustuloksissa kuitenkaan avannut. Keskityin aineistoon, jonka koin merkittäväksi tutkimuskysymysteni kannalta. Kysymykset olivat hyvin samankaltaisia molemmissa haastatteluissa. Alavaikon haastattelussa painotin hieman enemmän resursseja ja koulutusta. Seppälän haastattelussa

kävimme läpi enemmän poliisin käytännön työtä ja toimintatapoja, joista hänellä on pitkä kokemus.

Tutkimuksen edetessä epäselväksi jäi, miten kiusaamistilanteet hoidetaan koulun toimesta ja minkälaisissa tilanteissa koulut ottavat poliisiin yhteyttä. Myöhemmin avaamissani poliiseilta ja opettajilta saamissa tuloksissa on ristiriitaisuuksia poliisin ja koulun välisestä yhteistyöstä sekä yhteydenotoista kiusaamisasioissa. Opettajille suunnatut kysymykset perustuivat pitkälti omaan olettamukseeni siitä, että myös opettajat mitä todennäköisemmin ottavat yhteyttä poliisiin havaitessaan kiusaamista. Näin ei kuitenkaan kyselyistä selvinnyt. Asian täsmentämiseksi päätin haastatella Jokirannan yläkoulun rehtorin Paula Hartikaisen puhelimitse ja tarkentaa koulun näkökulman kiusaamistilanteiden selvittelyyn sekä siihen, milloin poliisin otetaan yhteyttä ja kenen toimesta.

Haastattelut olivat aineistonkeruumenetelmänä mielestäni järkevä valinta, sillä tarkoitukseni oli saada haastateltavilta syvällisempää tietoa ja pohdintaa poliisin ja koulun toiminnasta sekä yhteistyöhön liittyvistä asioista. Aineisto oli poliisien kesken hyvin yhteneväistä, minkä vuoksi koin, että minulla on riittävä määrä tarvittavaa tietoa vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Kolmannelle poliisin haastattelulle en nähnyt tarvetta.

5.1.2 Kyselyt

Kyselyiden tarkoituksena oli selvittää Jokirannan 8. luokan opettajien sekä 8. luokan oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta oppilaiden välisissä koulukiusaamistapauksissa sekä heidän mielipiteitään siitä, miten poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen. Olin yhteydessä Jokirannan yläkoulun rehtoriin Paula Hartikaiseen, joka toimitti puolestani kyselylomakkeet sähköisesti Wilma –sovelluksen kautta opettajien ja vanhempien saataville. Tulokset sain Hartikaisen kautta kahtena eri Excell –taulukkona, joissa vastaukset olivat yhtenäisissä tiedostoissa ja helposti luettavissa. Kyselyt toteutettiin anonymisti ja vastausaikaa oli noin kuukauden verran.

Tarkoitukseni oli saada tutkimukseen osallistuvilta omakohtaisia kokemuksia ja ajatuksia poliisin toiminnasta. Puntaroin myös haastattelun mahdollisuutta opettajien osalta mutta menetelmän tuoman suuren työmäärän vuoksi, koin kyselylomakkeiden käytön

järkevämmäksi. Lisäksi halusin saada useamman opettajan ja vanhemman kertomaan odotuksistaan, jotta saisin tutkimukseeni kokonaisvaltaisemman kuvan koulun tilanteesta ja tutkimukseen osallistuvien kokemuksista sekä toiveista. Kyselyn käyttö oli myös tämän vuoksi kannattavaa. Koin myös, että aineiston analysoimisen vuoksi tutkimus oli helpompi toteuttaa kyselyiden avulla. Jokirannan yläkoulussa on 622 oppilasta ja 68 opettajaa. (Peda.net – verkkosivut, 9.11.2018.) 8. luokka-asteen opettajien tarkka lukumäärää ei selvinnyt koulun virallisten sivujen kautta, eikä koulun rehtorilta.

Molemmissa kyselyissä oli 13 kysymystä, joista osa oli avoimia ja osa suljettuja kysymyksiä. Suljetuissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot vaihtelivat kysymysten luonteen mukaisesti kahden ja neljän välillä. Kysymykset myös vaihtelivat yksittäisistä kysymyksistä laajempiin kysymyksiin. Tarkoitukseni oli ensin johdatella vastaajia suljetuilla kysymyksillä aiheen äärelle ja herätellä heitä miettimään todellista tilannetta. Avoimia kysymyksiä esitin enemmän kyselyn lopussa ja näihin toivoin henkilökohtaisempaa pohdintaa.

6 TUTKIMUSTEN TULOKSET

6.1 Teemahaastatteluiden tulokset

Sinikka Seppälän haastattelu

Haastattelin tutkimukseeni Sinikka Seppälää, joka työskentelee Ylivieskan poliisiasemalla vanhemman konstaapelin virassa. Hän valmistui poliisiksi vuonna 1988 ja on tehnyt koko virkauransa poliisille kuuluvaa ennalta estävää työtä sekä työskennellyt pitkään Jokilaaksojen alueen koulujen kanssa. Seppälän mukaan ”koulupoliisi” – käsitettä ei varsinaisesti enää käytetä poliisissa vaan toiminta on sisällytetty osaksi laajempaa ennalta estävää toimintaa, joka kuuluu kaikille poliisissa työskenteleville.

Jokilaaksojen alueella poliisin ja koulujen välistä yhteistyötä johdetaan ryhmänjohtajan sekä Ylivieskan poliisiaseman esimiehen Veijo Alavaikon alaisuudessa. Seppälän lähiesimies kuuluu Oulun poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnan työryhmään, joka vaikuttaa siten myös Jokilaaksojen alueella. Ryhmänjohtaja tiedottaa Jokilaaksojen alueella toimivia ”koulupoliiseja” erilaisista koulutuksista ja tapahtumista sekä ohjaa hänelle tulevia

yhteydenottoja näille poliiseille. Jokilaaksojen alueella poliisin ja koulujen välistä yhteistyötä tekee yhteensä kuusi poliisia, joista kaksi on Raahen poliisiasemalla. Ylivieskan, Kalajoen, Haapaveden ja Haapajärven poliisiasemilla toimijoita on yksi.

Seppälä on mukana useissa monialaisissa työryhmissä, joihin kuuluu laajalti koulupuolen toimijoita. Työryhmissä on lisäksi mukana nuorisupuolen toimijoita, lastensuojeluviranomaisia, seurakunta ja terveydenhoitajia. Seppälän mukaan työryhmissä käydään läpi poliisin ja koulun välistä yhteistyötä ja jokainen ryhmään kuuluva taho saa kertoa omasta näkökulmastaan, mitä nuorisolle kuuluu tänä päivänä. Työryhmissä pohditaan myös keinoja, miten nuorten asioita voisi vielä parantaa.

Seppälä tekee yhteistyötä Ylivieskan koulujen lisäksi myös Alavieskassa, Sievissä, Nivalassa ja Oulaisissa sijaitsevien koulujen kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa selvittämällä kouluissa tapahtuvia kiusaamistapauksia, luennoimalla ajankohtaisista teemoista, kuten sosiaalisesta mediasta sekä antamalla kouluille konsulttiapua. Koulut ovat itse suoraan Seppälään yhteydessä. Ylivieskan poliisin ja Jokilaaksojen alueen kuraattoreiden kesken on pidetty yhteisiä tapaamisia ja informaatiota on vaihdettu puolin ja toisin. Tapaamisissa on hiottu poliisin ja koulujen välistä yhteistyön muotoa sekä puitu yhteydenottoon liittyviä kynnyskysymyksiä, kuten tapauksia, joissa koulun olisi hyvä olla yhteydessä poliisiin ja vastaavasti toisinpäin. Yhteisiä tapaamisia on myös Jokilaaksojen alueen ”koulupoliisien” kesken ja tapaamisissa pidetään yllä alueen tilannekuvaa.

Seppälän mukaan Jokilaaksojen alueen koulujen ja poliisin välinen yhteistyö sujuu hyvin ja kynnys yhteydenottoihin on molemmilla tahoilla alhainen. Kompastuskivenä Seppälä pitää vastaan tulevia salassapitovelvollisuuksia, jotka hankaloittavat asioiden selvittämistä.

Yhteydenotot poliisiin koulukiusaamisasioissa ovat lisääntyneet viimeisen kolmen vuoden aikana todella paljon. Tätä selittää omalta osaltaan koulun voimattomuus puuttua tapauksiin sekä kiusaamismuotojen raaistuminen. Seppälä on ohjeistanut vanhempia ja koulun henkilökuntaa ottamaan yhteyttä poliisiin, mikäli rikos on tapahtunut.

Haastattelun edetessä syvennyimme tarkastelemaan kiusaamistapauksia ja niihin puuttumista enemmän poliisitoiminnan näkökulmasta. Halusin selvittää, mitkä ovat poliisin tosiasialliset mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen, jossa varsinaista rikosta ei ole tapahtunut. Seppälä kuvasi asiaa seuraavalla tavalla;

”Poliisi tietysti puhuttaa ja kertoo, että nyt on väärin tehty ja mitä seuraamuksia tästä on. Yritämme jollakin tavalla saada sovinnon aikaiseksi ja ohjataan asia lastensuojeluviranomaisille sitten nämä kiusaajat. Eli kiusaajista tehdään lastensuojeluilmoitus. He sitten hoitavat asiaa eteenpäin. Eli poliisi kuitenkin puuttuu, vaikka rikosta ei olisi tapahtunut. Jos koulu pyytää, että on niin kinkkinen tilanne, että se vain jatkuu ja jatkuu, niin silloin puutumme. Joku rikoshan näissä tapauksissa on tavallaan tapahtunut, koska aina näissä on nimittelyä, haukkumista tai sitten jotain lievää fyysistä. Eli yleensä näissä on jotain pientä rikosta. Jos kiusaaminen on tällaista viestittelyä, nimittelyä tai välitunnilla tönimistä niin yleensä koulut saavat hoidettua ne itseksensä, eivätkä he silloin välttämättä ota yhteyttä poliisiin. Jos eivät saa selvitettyä, niin sitten otetaan yhteyttä.”

Ylivieskan poliisin osalta kiusaamistilanteiden selvittelyyn ei ole varsinaista runkoa, sillä kaikki tapaukset ovat keskenään erilaisia. Seppälällä itsellään on kuitenkin kaava, jonka avulla hän lähtee purkamaan kyseisiä tilanteita yhdessä kiusaajan, kiusatun sekä heidän vanhempiensa ja usein myös koulun edustajan tai kuraattorin kesken. Joskus paikalla on myös sosiaaliviranomainen. Osapuolten väillä käydään keskustelua ja jokainen saa kertoa oman näkemyksensä asiaan. Tilanteissa asia pyritään ratkaisemaan yhteistoimin. Seppälän mukaan kyseiset selvittelyt ovat useimmiten auttaneet, eikä poliisin ole tarvinnut olla tekemisissä ainakaan samojen henkilöiden kanssa.

Seppälän mukaan resurssit poliisin ja koulujen väliseen yhteistyöhön ovat vähäiset, jonka vuoksi hän joutuu usein hoitamaan akuutteja asioita myös vapaa-ajallaan, sillä työhön halukkaita poliiseja ei ole alueella tarpeeksi. Seppälän mielestä suurimmat kehittämiskohteet poliisin toiminnassa liittyvät resursseihin sekä ongelmanratkaisua ja psykologista silmää sisältävään koulutukseen. Jotta poliisin mahdollisuuksia puuttua koulukiusaamiseen voitaisiin parantaa, näihin asioihin tulisi panostaa nykyistä enemmän. Seppälä toivookin, että ennalta estävä toiminta sekä poliisin ja koulujen välinen yhteistyö sisällytettäisiin osaksi Poliisiammattikorkeakoulun opintoja, mikä hänen mukaansa madaltaisi kynnystä yhteistyön tekemiseen. Lopuksi Seppälä korostaa yhteistyön tärkeyttä sekä sitä, kuinka merkityksellistä on luoda hyviä suhteita nuoriin jo varhaisessa vaiheessa.

Veijo Alavaikon haastattelu

Haastattelin tutkimukseeni Ylivieskan poliisiaseman esimiestä, ylikomisario Veijo Alavaikkoa. Hän on palvellut Poliisissa 32 vuoden ajan ja kokemusta hänelle on kertynyt laajalti eri poliisihallinnon työtehtävistä. Alavaikon tehtävänä on varmistaa, että poliisin ja koulujen väliseen yhteistyöhön on riittävät ja tarkoituksenmukaiset resurssit sekä oikeanlaiset työntekijät. Hänen vastuullaan on myös linjata, mikä poliisin rooli yksittäisissä kiusaamistapauksissa on sekä huolehtia poliisin antamasta valistuksen tasosta. Alavaikko ei ole itse henkilökohtaisesti yhteydessä kouluihin mutta hänellä tulee olla yleinen tilannekuva Jokilaaksojen alueella tehtävästä poliisin ja koulujen välisestä yhteistyöstä.

Alavaikon mukaan Ylivieskan poliisin ja koulujen välinen yhteistyö vaihtelee Jokilaaksojen alueella. Lisäksi kouluilta tulevissa yhteydenotoissa on suuria eroja. Joidenkin koulujen kanssa yhteistyöllä on pitkät perinteet, minkä vuoksi kynnys poliisin yhteydenottoon on näillä kouluilla matalampi. Muun muassa Jokirannan yläkoulun kanssa yhteistyötä on tehty tähän päivään asti lähes katkeamattomasti. Alavaikon mukaan tilannetta tulisi kehittää, jotta jokaisella koululla olisi yhtäläinen mahdollisuus saada poliisin palveluita.

Poliisin ja koulujen välinen yhteistyö on vuosien aikana hiipunut, mikä johtuu pitkälti poliisiasemien lakkauttamisista. Tänä päivänä poliisin rutiininomaiset laillisuuskasvatukset ja valistukset ovat vähentyneet ja poliisi tekee yhteistyötä niiden koulujen kanssa, joissa ongelmat ovat suurimpia. Näin ollen ne koulut, joissa erityisiä ongelmia ei esiinny, jäävät vähemmälle poliisin huomiolle ja ongelmat pääsevät hiljalleen kasvamaan. Alavaikon mukaan vuoden 2010 ja 2007 lähipoliisitoiminnan strategiset muutokset poliisin ja koulujen välisestä yhteistyöstä kertovat juuri kyseisestä ongelmasta. Lähipoliisitoiminnassa on Alavaikon mukaan kyse analysoinnista ja tiedon keruusta, minkä perusteella ennalta estävää toimintaa kohdistetaan tiettyihin asioihin.

Ennalta estävällä toiminnalla on nykyään yhä laajempi merkitys ja kouluihin sekä nuorisoon suuntautuva toiminta on vain pieniä osa kokonaisuutta. Poliisi suorittaa Jokilaaksojen alueella kouluihin ulottuvaa ennalta estävää toimintaa pitämällä oppitunteja laista sekä erilaisista teemoista, kuten liikenteestä, päihteistä sekä väkivallasta. Poliisin ja koulujen välinen yhteydenpito on tärkeää kokonaiskuvan muodostumisen kannalta, jotta poliisin

tarjoamat palvelut osataan kohdistaa niihin kouluihin, jotka apua tarvitsevat. Alavaikon mukaan varsinkin internetissä tapahtuva kiusaaminen on noussut isoksi osa-alueeksi.

Koulumaailmaan ylettyvää ennalta estävää toimintaa ei kuitenkaan koeta kuuluvan kaikille poliisissa työskenteleville ja työtä jopa vältellään. Asenteisiin vaikuttavat usein huono palkkaus sekä inhimilliset syyt, joihin liittyy muun muassa esiintymisen pelko. Useat ovat myös mieltäneet ennalta estävän toiminnan ylimääräiseksi poliisin työksi. Oppilaitosyhteistyö ja ennalta estävä toiminta on jäänyt lähes kokonaan valvonta- ja hälytyssektorin hoidettavaksi.

Jokilaaksojen kouluilla on ollut monia kiusaamisen vastaisia hankkeita, joissa osassa Ylivieskan poliisikin on ollut mukana. Osa hankkeista on ollut valtakunnallisia ja osa paikallisia ja teemat ovat vaihdelleet. Kouluilla on omat kattavat toimintamallit kiusaamistapauksille ja koulu pyrkii ensisijaisesti itse hoitamaan ilmi tulleet tapaukset. Koulut ovat poliisiin yhteydessä usein silloin, kun omat toimintamallit koetaan riittämättömiksi. Alavaikon mukaan poliisin tulee kuitenkin säilyttää oma roolinsa ja pitäytyä oman toimivaltansa rajoissa, eikä koululle kuuluvia tehtäviä lähdetä hoitamaan. Poliisin rooliksi jää siis laillisuuskasvatus sekä mahdollisiin rikoksiin puuttuminen ja niiden selvittäminen. Alavaikko kuitenkin kokee, että poliisin on tärkeää olla mukana koulujen tukena varsinkin ongelmallisissa ja monimutkaisimmissa tapauksissa. Jokainen tapaus arvioidaan kuitenkin erikseen.

Halusin kysyä myös Alavaikolta sitä, mitkä mahdollisuudet poliisilla on puuttua kiusaamiseen, jossa varsinaista rikosta ei ole tapahtunut. Alavaikon mukaan poliisin ensisijaisena tehtävänä on selvittää, onko tapahtunut rikosta. Poliisin tulee kuitenkin tavalla tai toisella olla mukana kiusaamistilanteiden selvittämisessä ja ehkäisyssä, sillä poliisin perustehtäviin kuuluu neuvojen ja ohjeiden antaminen sekä sovinnollisuuden edistäminen. Jos varsinaista rikosta ei ole tapahtunut, vastuu siirtyy muille viranomaisille ja tahoille. Poliisi voi kuitenkin aina kertoa kiusaamisen seurauksista sekä siitä, milloin kiusaaminen ylittää rikostunnusmerkistöt. Poliisin mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen ovat siten rajalliset ja usein toiminta jää vain poliisin näyttäytymisen ja koulujen tukemisen varaan.

Alavaikon mukaan resurssit poliisin ja koulujen väliseen yhteistyöhön ovat vähäiset, eikä kaikkiin kouluilta tuleviin pyyntöihin pystytä vastaamaan. Hänen mukaansa kyseiseen

työhön tarvittaisiin lisää koulutusta ja se tulisi huomioida jo poliisikoulutuksessa. Koulut ovat poliisille tärkeä sidosryhmä, joihin yhteydet tulee säilyttää.

Poliisin ja Jokilaakson koulujen välinen yhteistyö on sujunut pääasiassa hyvin. Kuraattoreista on tullut keskeinen yhteistoimintaverkosto ja heitä on ryhdytty hyödyntämään kiusaamisasioissa ja niiden selvittämisessä aiempaa enemmän. Alavaikon mielestä poliisin ja kuraattoreiden olisikin syytä pitää yhteisiä tapaamisia, joissa molemmat tahot voisivat kertoa omista toimintamalleista, mahdollisuuksista sekä resursseista puuttua kiusaamiseen.

Jotta poliisi pystyisi vaikuttamaan koulukiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen vieläkin tehokkaammin, vaatisi tilanne poliittisen päätöksen sekä lisää henkilöstöä. Alavaikon mukaan ennalta estävään toimintaan tulisi nimetä tietyt henkilöt, joiden työnkuvaan kuuluisi pelkästään yhteistyö koulujen kanssa. Henkilöstön lisäksi tarvittaisiin myös kattava ja valtakunnallinen koulutus poliisin toimintamahdollisuuksista sekä malleista kiusaamisen ennalta ehkäisyyn ja puuttumiseen. Poliisin ja koulujen väliselle yhteistyölle pitäisi luoda valtakunnallinen vähimmäisvaatimus, jotta yhteistoiminta olisi kaikkialla tasalaatuista.

Paula Hartikaisen haastattelu

Jokirannan yläkoulun rehtori Hartikainen kertoi koulun soveltavan kiusaamistapausten selvittelyissä KiVa Koulun toimintamallia, vaikka koulu ei enää kuulukaan KiVa Koulu – ohjelmaan. Koulun osalta kiusaamistapausten selvittäminen lähtee useimmiten liikkeelle opettajista, jotka täyttävät lomakkeen selvittääkseen, onko tapaus kertaluontoista kiusaamista vai pitkään jatkunutta, samaan henkilöön kohdistuvaa kiusaamista. Jos kiusaaminen on muodostunut ongelmalliseksi, asiasta ilmoitetaan joko Hartikaiselle tai koulun apulaisrehtorille. Koulu lähtee tällöin selvittämään asiaa yhdessä asianosaisten sekä huoltajien kanssa. Tilanteeseen pyritään löytämään ratkaisu koulun keinoin. Tapausta jäädään myös seuraamaan, jotta kiusaaminen ei uusiutuisi tai muuttaisi muotoaan.

Hartikainen kertoi haastattelussaan ottavansa yhteyttä vanhempiin ja ohjeistavan heitä tekemään rikosilmoituksen aina, jos kiusaamista on tapahtunut internetissä. Koulun ohje on, että vain huoltajat pystyvät tekemään rikosilmoituksen lapseensa kohdistuvasta

kiusaamisesta. Hartikaisen mukaan poliisiin ollaan yhteydessä, mikäli kiusaaminen on raakaa fyysistä väkivaltaa tai raakaa henkistä kiusaamista ja aiheuttaa selkeää oireilua nuorella. Koulu pystyy kuitenkin itse hoitamaan tilanteet, joissa on tapahtunut muun muassa haukkumista, tavaroiden piilottamista tai ulkopuolelle jättämistä. Jos kiusaamista ei saada koulun omilla toimintamalleilla kuriin ja se on jatkuvaa, koulu ottaa yhteyttä poliisiin. Yhteydenotot tapahtuvat koulun osalta aina Hartikaisen kautta.

Jokirannan yläkoulussa on ollut ilkivaltaa syksyllä 2018 tavallista enemmän ja yhteistyötä on asian tiimoilta tehty Ylivieskan poliisin kanssa. Poliisi tulee syksyn aikana pitämään luentoja yläkoulun jokaiselle ikäryhmälle. Hartikainen toivoi, että poliisi puuttuisi koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen ennalta estävästi pitämällä oppitunteja, sillä hän kokee virkavallan luomalla auktoriteetilla olevan vaikutusta nuoriin. Hartikaisen mielestä poliisiin olisi syytä olla enemmän mukana niissä tilanteissa, joissa myös vanhemmat kutsutaan paikalle kiusaamisen ollessa rankkaa ja pitkään jatkunutta.

6.2 Kyselyiden tulokset

Seuraavassa esitellään kysymykset 8. luokan opettajille sekä 8. luokan oppilaiden vanhemmille. Olen käsitellyt pääkysymykset sekä niiden yhteydessä olevat jatkokysymykset osittain yhdessä analysoimisen helpottamiseksi sekä rakenteellisista syistä kokonaiskuvan selkeyttämiseksi. Olen myös jättänyt osan aineistosta analysoimatta, koska kaikki kysymykset ja kyselyistä saadut tulokset eivät vastanneet alussa esittämiini tutkimuskysymyksiin. Tästä syystä koin, että on järkevämpää keskittyä niihin tuloksiin, joilla on merkitystä tutkimuksen kannalta. Kyselyiden aluksi halusin selvittää yleistä tilannekuvaa koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta - onko kiusaamista ilmennyt, missä muodossa ja puututaanko siihen. Kyselyiden loppua kohden olen tuonut mukaan myös poliisin näkökulman. Kyselyissä on yhteensä 13 kysymystä. Kyselyihin on osallistunut seitsemän 8. luokan opettajaa sekä 8. luokan oppilaiden vanhemmista 33.

Jokirannan 8. luokan opettajat

Oletko havainnut koulussa kiusaamista oppilaiden välillä?

- Jos vastasit kyllä, millaista kiusaaminen on ollut?

Tulokset kertovat, että kuusi opettajaa seitsemästä on havainnut koulussa tapahtuvaa kiusaamista oppilaiden välillä. Ne opettajat, jotka kiusaamista havaitsivat, kuvailivat, millaista kiusaaminen on heidän mukaan koulussa ollut. Vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia keskenään ja niistä ilmeni, että kiusaamisessa on ollut aiemmin kuvailemiani psyykkisiä, sosiaalisia sekä fyysisiä kiusaamisen ominaispiirteitä. Kaikki kuusi vastaajaa olivat kyselyn mukaan sitä mieltä, että kiusaamista on ilmennyt sanallisena kiusaamisena, yleisimmin nimittelynä tai perättömien juorujen ja valheiden levittämisenä. Lisäksi neljä kuudesta opettajasta oli maininnut fyysisen kiusaamisen, muun muassa tönimisen. Myös sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista ilmeni kolmen opettajan vastauksesta. Kaksi opettajaa mainitsi myös syrjimisen ja ulkopuolelle jättämisen, mikä viittaa sosiaaliseen kiusaamiseen.

Oletko puuttunut kiusaamiseen, miten?

Kuuden opettajan vastauksista ilmenee, että kiusaamistilanteisiin on puututtu opettajien toimesta joko katkaisemalla käytös, käskyttäen, kieltäen tai keskustelun avulla. Vastauksista ilmeni, että opettajat ovat vieneet tiedon joko rehtorin, luokanvalvojan tai KiVa Koulu –ryhmässä toimivien tietoon. Osa opettajista oli myös kertonut itse toimineensa tilanteissa KiVa Koulu –toimintamallin mukaisesti.

Kuinka usein havaitset kiusaamista koulussa?

Kysymyksessä on tarkasteltu kiusaamisen yleisyyttä Jokirannan koulussa. Vastausvaihtoehtoina olivat päivittäin, viikoittain, kuukausittain ja harvemmin. Kysymykseen vastasi kuusi opettajaa, joista kolme kertoi havainneensa kiusaamista koulussa kuukausittain. Kaksi vastasi havainneensa kiusaamista viikoittain ja yksi harvemmin.

Seuraavissa neljässä kysymyksessä käsitellään opettajien yhteydenottoa poliisiin kiusaamistilanteissa sekä poliisin toimenpiteitä tilanteissa.

1. Oletko ottanut poliisiin yhteyttä havaitessasi kiusaamista?
2. Mitkä olivat poliisin toimenpiteet tai miksi niihin ei ryhdytty?
3. Olivatko toimenpiteet mielestäsi riittävät?
4. Jos toimenpiteet eivät mielestäsi olleet riittäviä, miksi?

Ensimmäisen kysymyksen kohdalla kävi ilmi, ettei kukaan kuudesta kysymykseen vastanneesta opettajasta ottanut poliisiin yhteyttä havaitessaan kiusaamista. Vastausten perusteella kolme jatkokysymystä poliisin toiminnasta olivat hyödyttömiä, eikä niitä näin ollen käsitellä tässä tutkimuksessa.

Millainen kiusaamistapaus vaatisi mielestäsi poliisin toimia?

Kysymykseen vastasi kuusi opettajaa, joista viisi oli sitä mieltä, että kiusaamistapaukset, joihin liittyy fyysistä väkivaltaa, vaatisivat poliisin toimia. Lisäksi osa opettajista oli viitannut netissä tapahtuvaan kiusaamiseen ja osa niihin tapauksiin, joita koulu ei saa omalla toiminnallaan kuriin. Kahdessa vastauksessa esille nousi kiusaamisen toistuvuus. Myös yksityisyyttä loukkaava sekä omaisuuteen kajoaminen olivat sellaisia tapauksia, jotka joidenkin opettajien mielestä vaatisivat poliisin toimia.

Kuinka usein poliisi on vierailut/käynyt puhumassa koulussanne?

Kysymysvaihtoehdot olivat viikoittain, kuukausittain ja harvemmin. Kaikki kyselyyn osallistuneet seitsemän opettajaa valitsivat vaihtoehdon ”harvemmin”.

Tulisiko poliisin näkyä enemmän koulussa, miksi?

- Tulisiko poliisin pitää koulussa enemmän laillisuuskasvatusta?

Kysymykseen vastasivat kaikki seitsemän opettajaa, joista kuusi oli sitä mieltä, että poliisin tulisi näkyä kouluissa enemmän. Yksi opettaja oli sitä mieltä, että poliisin tulisi näkyä koulussa vain vakavimmissa tilanteissa silloin, kun lakia on rikottu. Kuuden vastauksen kohdalla oli viitteitä siitä, että poliisin näkyvyydellä voisi olla positiivisia vaikutuksia nuorten asenteisiin tai käyttäytymiseen. Kaksi opettajaa oli sitä mieltä, että nuorten pitäisi oppia tuntemaan poliiseja. Lisäksi kahden vastauksen kohdalla puitiin turvallisuuden tunteen lisääntymistä ja yhden kohdalla viitattiin suoraan myös koulukiusaamisen mahdolliseen

väheneeseen. Kaikki seitsemän kyselyyn osallistunutta opettajaa olivat myötämielisiä poliisin pitämien laillisuuskasvatustuntien lisäämiselle.

Onko Jokirannan koulu ja Ylivieskan poliisin tehnyt koulukiusaamisen vastaista yhteistyötä, millaista?

Kysymykseen vastanneista seitsemästä opettajasta, neljä ei osannut sanoa tai ei tiennyt onko poliisin ja koulun välistä yhteistyötä tehty. Yksi vastaajista kertoi poliisin järjestäneen joskus valistusta koulukiusaamisteeman tiimoilta sekä yksi vastaajista mainitsi, että vaikeissa kiusaamistilanteissa huoltajat ovat ottaneet poliisin yhteyttä ja pyytäneet mukaan tapauksen selvittämiseen.

Millä tavalla mielestäsi poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen?

Kolme opettajaa toivoi poliisin pitävän kouluissa valistusta ja oppitunteja koulukiusaamiseen liittyvistä asioista sekä siitä, milloin kiusaaminen voi ylittää rikostunnusmerkistöt. Yksi kysymykseen vastanneista opettajista toivoi, että poliisi olisi mukana KiVa Koulu –tiimissä. Yksi opettaja ei osannut antaa kehitysehdotuksia poliisin toiminnalle ja puuttumiselle.

Kyselyn lopuksi annoin opettajille vielä vapaan sanan siltä varalta, että jotain jäi itseltäni kysymättä tai heiltä kertomatta. Seuraavassa kolmen opettajan kommentteja;

Vastaaja 1:

” Koulussa toimi hyvä KiVatiimi lukuvuosina 2012-2017 (kevääseen 2017 asti). Viime lukuvuonna ei mielestäni ole laadukkaasti selvitetty kiusaamisia tai on vaan sammutettu tulipaloja. Menetelmät viime lukuvuonna ovat olleet erikoisia, esim. rehtori on ottanut selvittelyyn sekä kiusaajat että kiusatun yhtäaikaan. Kiusaamisen loppumista ei ole seurattu systemaattisesti eikä huoltajia tiedotettu kaikissa tapauksissa. Suurin ongelma onkin se, että koululta puuttuu tällä hetkellä kunnollinen toimintamalli selvittelyihin. Osaavia ja KiVakoulutuksen saaneita ihmisiä on, mutta heidän osaamistaan ei jostain syystä hyödynnetä. Selvittelyitä tekee yksi opettaja ja rehtorit. Juridisesti on arveluttavaa, että joku tekee selvityksiä yksin. Myöskään kirjauksia ei löydy kaikista tapauksista. Aiemmin pidettiin myös luokanvalvojan tunteja kiusaamiseen liittyen, mutta viime vuonna järjestelmällisesti ei.”

Vastaaja 2:

”Meidän koulu ei ole ollut viime vuonna KiVa koulu eikä ole tänä vuonnakaan. Harmi kun säästetään näin tärkeästä toiminnasta. Pieni ryhmä toimii kyllä kivamallin mukaan, mutta kaikesta päätelle kiusaamiseen ei resursoida tällä hetkellä riittävästi. Yli 600 oppilaan koulussa tapahtuu varmasti kiusaamista ja jos ei kunnolla panosteta selvittelyyn, niin suuri osa tapauksista ei tule koskaan opettajien tietoon. Kiusaaminen on ovelaa ja tapahtuu usein aika piilossa. Meidän koulussa ei myöskään selvitetä KiVa kyselyjä, mitkä kertoisivat todelliset tilastot kiusaamisista. Toisin sanoen tämän hetken kiusaamistilanteesta ei ole kenelläkään todellista tietoa. Toivottavasti asiat ovat paremmin, kuin mitä pelkään.”

Vastaaja 3:

”Mielestäni poliisin ja koulun yhteistyö eri teemojen tiimoilta on erittäin tervetullutta.”

Jokirannan koulun 8. Luokan oppilaiden vanhemmat

Onko lastasi kiusattu yläkoulun aikana?

Ensimmäiseen kysymykseen vastasi kaikki 33 kyselyyn osallistunutta vanhempaa. Vanhemmista 11 vastasi, että heidän lastaan on kiusattu yläkoulun aikana. 20 vanhempaa vastasi, ettei heidän lastaan ole kiusattu yläkoulun aikana ja kaksi vanhempaa ei osannut sanoa, onko heidän lastaan kiusattu vai ei.

Millä tavalla lastasi on kiusattu?

Kysymykseen vastasi 12 vanhempaa. Lähes kaikkien vastaajan kohdalla kiusaamista ilmeni fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kiusaamisen alueilla.

Vastauksista oli havaittavissa psyykkisen kiusaamisen ominaispiirteitä, kuten nimittelyä, haukkumista ja uhkailua. Fyysinen kiusaaminen oli kohdistunut joko väkivaltana henkilöön itseensä tai hänen omaisuuteensa.

Vastauksissa oli myös sosiaalisen kiusaamisen piirteitä ja ne ilmenivät ulkopuolelle jättämisenä, juorujen levittämisenä sekä luvattomana kuvaamisena sosiaaliseen mediaan.

Miten pitkään kiusaaminen jatkui/ on jatkunut?

Kysymykseen vastasi kymmenen vanhempaa ja vastuksista oli nähtävissä selkeitä ajallisia eroavaisuuksia. Karkeasti jaoteltuna kiusaamisen toistuvuus on ilmennyt yksittäisistä kiusaamiskerroista jatkuvaan kiusaamiseen.

Ryhtyikö koulu toimenpiteisiin havaittuaan kiusaamisen?

- Mitkä olivat toimenpiteet tai miksi niihin ei ryhdytty?

Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä”, ”ei”, tai ”en osaa sanoa”. Kysymykseen vastasi 12 vanhempaa, joista seitsemän vastasi koulun ryhtyneen toimenpiteisiin. Vastajista kolme kertoi, ettei koulu ryhtynyt toimenpiteisiin ja kaksi ei osannut sanoa.

Suurin osa vanhemmista kertoi, että koulun henkilökunta oli ottanut kiusaamistapaukset puheeksi joko asianosaisten tai koko luokan kesken. Kaksi vanhempaa kertoi koulun informoineen kiusaamisesta myös kiusaajan vanhemmille. Viiden vanhemman vastauksista kuitenkin ilmeni, etteivät he olleet täysin tyytyväisiä koulun toimenpiteisiin, mikä johtui joko henkilökunnan välinpitämättömyydestä puuttua kiusaamiseen, informaation puutteesta kotiväelle tai koulun henkilökunnan osaamattomuudesta hoitaa tilanteita.

Onko toimenpiteistä ollut apua lapsesi kiusaamisessa?

Kysymykseen vastanneista 12:sta vanhemmasta yhdeksän kertoi toimenpiteistä olleen hyötyä. Kaksi vastaaja ei osannut sanoa ja yhden mukaan toimenpiteistä ei ollut hyötyä.

Seuraavassa viidessä kysymyksessä käsitellään vanhempien yhteydenottoa poliisiin kiusaamistilanteissa sekä poliisin toimenpiteistä ja niiden riittävydestä. Kysymykset käsitellään yhtenä kokonaisuutena vastausten vähyyden perusteella. Kysymykset myös liittyvät läheisesti toisiinsa ja osa on niin sanottuja jatkokysymyksiä. Lisäksi useamman kysymyksen käsittely yhdessä helpottaa analysointia ja asian hahmottamista sekä mukavoittaa lukemista.

- Oletko ottanut poliisin yhteyttä lapseesi kohdistuvassa kiusaamisessa?
- Millaisissa tilanteissa?
- Mitkä olivat poliisin toimenpiteet?
- Olivatko toimenpiteet mielestäsi riittäviä?
- Jos vastasit kysymykseen ”ei”, mitä olisit toivonut poliisin tekevän asialle?

Ensimmäiseen kysymykseen vastasi 11 vanhempaa, joista vain yksi oli ottanut poliisiin yhteyttä havaitessaan kiusaamista. Lisäksi neljä vanhempaa, jotka olivat vastanneet ensimmäiseen kysymykseen ”ei” oli vastannut satunnaisesti myös muihin edellä mainittuihin kysymyksiin. Vastaukset olivat kuitenkin niin ristiriitaisia kysymyksiin nähden, minkä vuoksi näiden neljän vanhemman vastauksia ei ole tutkimuksessa otettu huomioon. Käsittelen siis lopuissa neljässä kysymyksessä vain yhteyttä ottaneen vanhemman vastauksia;

Vanhempi vastasi toisessa kysymyksessä ottaneensa poliisin yhteyttä rikosilmoituksen laatimisen vuoksi. Poliisi oli toiminut tilanteessa ottamalla yhteyttä lastensuojeluun ja kehottanut vanhempaa pitämään rikosilmoituksen voimassa. Neljänteen kysymykseen vanhempi oli vastannut, ettei toimenpiteet olleet hänen mielestään riittäviä. Hän on kuitenkin viimeisessä kysymyksessä kertonut, ettei ollut tyytyväinen koulun ja sosiaalihuollon toimenpiteisiin mutta kertoi poliisin tehneen parhaansa. Kaksi viimeistä kysymystä jäi siis poliisin toiminnan osalta epäselväksi.

Tulisiko poliisin näkyä enemmän koulussa? Miksi?

Kysymykseen vastasi 19 vanhempaa, joista 18 oli myötämielisiä poliisin vierailulle. Suurin osa vanhemmista toivoi poliisin pitävän kouluissa oppitunteja ja laillisuuskasvatusta. Vastauksista nousi esille erilaisia toivottuja luentoteemoja, kuten kiusaamisen vaikutukset, liikennekäyttäytyminen, perusoikeudet, yhdenvertaisuus, sosiaalinen media, huumeet ja nuuska. Poliisin näkyvyyden uskottiin lisäävän turvallisuuden tunnetta sekä parantavan nuorten ja poliisin välistä suhdetta sekä ehkäisevän kiusaamista.

Millä tavalla poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen?

Kaikista kysymykseen vastanneiden 18 vanhemman vastauksista kävi ilmi, että poliisin läsnäololle ja poliisin antamalle valistuksella on tarvetta. Vanhempien vastauksissa oli selkeästi toivottu poliisin pitävän enemmän oppitunteja kiusaamisesta ja sen seurauksista sekä laista ja rikosten tunnusmerkistöistä. Luentojen arveltiin ennaltaehkäisevän kiusaamista ja parantavan nuorten ymmärrystä siitä, millaisia seurauksia kiusaamisella voi olla. Vastauksista myös ilmeni, että poliisin tulisi rohkaista kiusaamisen kohteeksi joutuneita kertomaan kokemistaan asioista. Poliisin myös toivottiin keskustelevan nuorten kanssa

pienryhmissä kiusaamiseen liittyvistä asioista. Lisäksi kolme vanhempaa toivoi poliisin olevan läsnä kiusaamistilanteita ratkottaessa.

Kyselyn lopuksi annoin myös vanhemmille mahdollisuuden kertoa ajatuksiaan ja toiveitaan. Seuraavassa yhdeksän vanhemman kommentteja;

Vastaaja 1:

” Ennaltaehkäisevä työ kantaa varmasti enemmän hedelmää.”

Vastaaja 2:

” Oppilas usein ei halua kertoa kiusaamisesta koska se pahentaisi kiusaamista hänen mielestään. Tähän pitäisi keksiä ratkaisu. Osa vanhemmista ei usko lapsiaan kiusaajiksi tai ei välitä asiasta. Kiusaajallahan itsellä on joku ongelma johon apua tarvitsisi.”

Vastaaja 3:

” Nuorten pahoinvointia on aivan valtavasti. Kiusattuja on lukuisia. Tämän kiusaamisasian vuoksi meidän kuusihenkinen perhe oli elämämme suurimmassa kriisissä, jonka arpia nuollaan edelleen. Mielestäni koulut Ylivieskassa ei hoida asioita hyvin. Tämän kiusaajan historian tietäen ja muiden uhrien vanhempien kertomusten jälkeen ihmettelen valtavasti, miten pojan on annettu jatkaa vuodesta toiseen kiusaamista. Kouluilta ja sosiaalihuollolta puuttuu rohkeus rangaista kiusaajia. Kiusaajan perheessä välinpitämättömät vanhemmat. Poika olisi pitänyt huostaanottaa ja sijoittaa muualle jo monta vuotta sitten. Nyt on jo liian myöhäistä murrosikäistä yrittää koulata oikeaan elämänsuuntaan. Vastaavanlaiset tapaukset hoidetaan tietojeni mukaan pohjoisempana Suomea huomattavasti paremmin. En tiedä, mikä taho on oikea kouluja opastamaan varhaiseen puuttumiseen ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymiseen. Poliisi voisi olla auktoriteettina yksi taho tähän.”

Vastaaja 4:

” Vanhemmat ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta ja heidän tehtävä olisi opettaa toisen ihmisen arvostamista. Ei kuuluisi poliisin tehtäviin, mutta valitettavasti mennyt siihen että poliisit joutuvat puuttumaan vanhempien työhön.”

Vastaaja 5:

” Mikään kiusaaminen ei ole sallittua, joillekin kiusaamista voi olla pienikin asia koska lapsia on erilaisia, herkempiä myös. Se pitää kaikkien, lasten ja aikuisten, ymmärtää, että kaikki pitäisi hyväksyä semmoisina kuin ovat ja että jos on oppivelvollisuus niin pitää olla myös turvattu oppiympäristö ja opiskelurauha.”

Vastaaja 6:

” Mielestäni vanhempien ei pitäisi pystyä estämään alle 15-vuotiaiden lasten välisiä sovitteluja”

Vastaaja 7:

” Kiusaamista on monenlaista. Sen kokeminen on yksilöllistä. Henkinen kiusaaminen (nimittely, eristäminen ja piikittely) on uhrille usein todella ahdistavaa ja tuskallista. Opettaja, joka hyväksyy kiusaamisen hiljaisesti puuttumatta siihen tekee mielestäni todella väärin. Mikäli kiusaamistilanne voidaan selvittää koulun sisällä on se todella hyvä juttu. Tarvittaessa (ja erityisesti fyysiset väkivaltatilanteet ja uhkailut) koulun henkilöstön tulisi olla välittömästi yhteydessä poliisiin.”

Vastaaja 8:

” Mielestäni poliisit tarvitsisivat paljon lisäresursseja , jotta nuorisotyölle jäisi enemmän aikaa. Pelkkä jääkiekkopeli parhaimpia oppilaskiekkoilijoita vastaan ei ihan riitä. Pitäisikö olla toimintaa myös niiden ”vähemmän hyvien” kanssa? Jotain rentoa yhdessäoloa, ei aina kilpailuhenkistä.”

Vastaaja 9:

” Kysely on hyvä idea, toivottavasti tämän kanavan kautta tulisi tärkeää tietoa poliiseille. koulukiusaaminen on vakava ja tärkeä asia!!”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Osiossa käydään läpi aikaisemmin esittämäni tutkimuskysymykset sekä avataan johtopäätökset aiheittain.

- Mitkä ovat poliisin tosiasialliset toimintamahdollisuudet sekä resurssit puuttua koulukiusaamiseen?
- Koulun odotuksia poliisin toiminnasta - miten opettajat ja rehtori toivoisivat poliisin puuttuvan kiusaamiseen?
- Oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta - miten vanhemmat toivoisivat poliisin puuttuvan kiusaamiseen?

Poliisin toimintamahdollisuudet ja resurssit

Poliisilaki (22.7.2011/872) velvoittaa ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä rikosten selvittämisen lisäksi puuttumaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta horjuttaviin tekijöihin sekä toimimaan yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Oppilaitokset ovat siten yksi sidosryhmä, jonka kanssa poliisi tekee yhteistyötä. Poliisihallituksen vuonna 2007 laatimassa lähipoliisitoiminnan strategiassa yhdeksi tärkeimmäksi ennalta estävän toiminnan keinoksi mainitaan yhteistyö koulujen kanssa.

Nämä edellä mainitut poliisin tehtäviä ja toimenkuvaa määrittelevät lait ja asiakirjat eivät kuitenkaan kerro poliisin käytännön toimintatapoja ja mahdollisuuksia, kun ongelmallista ja pitkään jatkunutta kiusaamista ilmenee nuorten keskuudessa. Poliisin ja oppilaitosyhteistyön näkökulmaa on puitu pääasiassa ennalta estävän toiminnan näkökulmasta, mikä on erittäin tärkeää, jotta kiusaamiselta vältyttäisiin. Se, mitä mahdollisuuksia poliisilla on tehdä tilanteissa, joissa selvää rikosta ei ole tapahtunut, selvisi minulle vasta haastateltuani kahta poliisiorganisaation edustajaa.

Seppälän ja Alavaikon haastatteluista kävi ilmi, että Ylivieskan poliisi selvästi puuttuu koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen. Se, miten poliisi puuttuu ja mikä poliisin rooli näissä kiusaamistapauksissa ja niiden selvittelyissä on, riippuu kiusaamisen ongelmallisuudesta, rikostunnusmerkistöjen täyttymisestä, poliisin omista resursseista sekä koulujen kyvyistä

puuttua kiusaamiseen. Poliisiin tulee kuitenkin tavalla tai toisella olla mukana, kun koulut tarvitsevat apua ongelmallisten ja pitkään jatkuneiden kiusaamistapausten selvittämisessä.

Poliisin mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen ovat kuitenkin rajalliset ja useimmiten poliisin konkreettinen työ jää vain koulujen tukemiseen. Ylivieskan poliisi pystyy vaikuttamaan ilmiöön ennalta estävästi pitämällä oppitunteja erilaisista ajankohtaisista aiheista, kertomalla laista ja siitä, milloin kiusaaminen täyttää rikostunnusmerkistöt. Jos kiusaamista on jo tapahtunut, eikä koulu saa tilannetta omalla toiminnallaan kuriin, poliisi tukee kouluja resurssiensa puitteissa. Tällöin poliisi puhuttaa ja pyrkii löytämään ratkaisun yhdessä asianosaisten, huoltajien ja useimmiten koulun edustajan kanssa. Jos siis selvää esitutkintaan etenevää rikosta ei ole tapahtunut, poliisi pystyy puuttumaan asiaan edellä kuvatulla tavalla. Toimenpiteiden jälkeen asia siirtyy kuitenkin eteenpäin muille viranomaisille. Poliisi toimii siis neuvoin, ohjein ja sovinnollisuutta edistäen ja pyrkii näiden keinojen avulla löytämään ratkaisun toimivaltansa rajoissa.

Jos kiusaamisessa on tapahtunut selvästi rikos, vastuu siirtyy kokonaan poliisille ja esitutkinta voidaan tarvittaessa aloittaa, vaikka kiusaaja olisikin alle 15-vuotias. Seppälän haastattelusta kävi ilmi, että poliisille ilmoitettavissa kiusaamistapauksissa useimmiten täyttyy lievän rikoksen tunnusmerkistöt. Poliisin toimet tässä rajapinnassa ovat häilyvät ja jokainen tapaus ja toimenpiteet arvioidaan erikseen. Jokirannan yläkoululla on omat kattavat toimintamallit, joilla lievät kiusaamistapaukset pystytään itsenäisesti hoitamaan. Koulut ovatkin ensisijaisesti vastuussa koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta mutta jos heiltä loppuvat keinot asioiden selvittämiseen, poliisi antaa kouluille tukea resurssiensa ja toimivaltansa puitteissa.

Tuloksista oli havaittavissa, että Ylivieskan poliisilla on varsin laajat yhteistyöverkostot alueen eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Poliisi on tiivistänyt yhteistyötään myös Jokilaaksojen alueen koulukuraattoreiden kanssa järjestämällä tapaamisia, joissa pohditaan muun muassa poliisin roolia kiusaamisasioissa ja niiden selvittämisessä. Työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä kiusaamisen ehkäisemiseksi siis tehdään ja asiaan panostetaan, mikä on hieno asia.

Poliisin resurssit koulumaailman ulottuvan ennalta estävä työn hoitamiseen ovat kuitenkin vähäiset ja kaikkiin kouluilta tuleviin yhteydenottoopyyntöihin ei pystytä vastaamaan. Sainion (2012) mukaan ennalta estävän toiminnan toteutus sekä siihen panostus vaihtelevat laitoksittain, eikä toiminnalle ole yhtenäisiä ohjeistuksia. Osittain toiminnan myös oletetaan kuuluvan pelkästään lähi- ja koulupoliiseille. (Sainio 2012, 43-45.) Myöskään Poliisiylijohtoon vuonna 2007 julkaisemassa Lähipoliisitoiminnan strategiassa kouluyhteistyön muodot ja käytänteet eivät ole kaikkialla yhtenäisiä. (Poliisin ylijohto 2007, 17.)

Tutkimuksessa selvisi, että kaikki Jokilaaksojen alueen poliisit eivät koe ennalta estävän toiminnan kuuluvan jokaiselle, ja työ on jäänyt lähes kokonaan valvonta- ja hälytyssektorin vastuulle, missä mielestäni ongelma osittain piilee. Jos koulujen kanssa tehtävä yhteistyö saataisiin miellettyä osaksi jokaisen poliisin perustehtävää, olisiko poliisi tällöin suurten resurssikysymysten äärellä, jos vastuuta jaettaisiin? Näin myös rikostorjuntasektorin toimijat voisivat osallistua työhön omalla panoksellaan. Ylivieskassa ennalta estävää työtä jopa vältellään osittain esiintymispelon vuoksi. Toiminnan myös ajatellaan olevan irrallinen osa-alue poliisin muista tehtävistä. Tulokset osoittivat, että Seppälä joutuu hoitamaan akuutteja kouluilta tulevia pyyntöjä jopa vapaa-ajallaan, mikä kertoo toisaalta ihailtavasta työhön paneutumisesta mutta toisaalta huolestuttavasta resurssitilanteesta.

Pohdittavaksi siis jää, pitäisikö yhtenäiset ohjeet ennalta estävään toimintaan ja sidosryhmäyhteistyöhön laatia kaikille poliisilaitoksille, jotta toiminta olisi suunniteltua ja tuloksellisempaa sekä työn miellettyä kuuluvan kaikille. Ohjeisiin voisi sisältyä myös käytännön toimintatapoja esimerkiksi oppituntien pidosta ja rungosta, jolla kiusaamistilanteita voisi lähteä ratkomaan. Tämä voisi omalta osaltaan helpottaa kouluille lähtemistä.

Myös Alavaikko vetosi haastattelussaan toiminnan yhtenäistämiseen ja resurssien lisäämiseen. Jotta poliisi voisi entistä tehokkaammin puuttua jo ilmi tulleeseen koulukiusaamiseen sekä ennalta estää kiusaamisten syntymistä, tarvittaisiin kattava valtakunnallinen koulutus poliisin toimintamahdollisuuksista sekä siitä, miten kiusaamistilanteita tulisi käytännössä ratkaista osapuolten kesken. Tämä kuitenkin edellyttäisi lisää henkilöstöä, joka työskentelisi aktiivisesti oppilaitosten ja siellä esiintyvien

ongelmien parissa. Koulutukseen olisikin syytä panostaa jo opiskeluaikana, jotta kynnys yhteistyön tekemiseen voisi olla tulevaisuudessa matalampi.

Koulun odotukset poliisin toiminnasta

Tuloksista ilmeni, että lähes kaikki kyselyyn vastanneet opettajat olivat havainneet koulussa tapahtuvaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kiusaamista. Opettajat olivat lähes yhtä mieltä siitä, että ne kiusaamistilanteet, joissa on käytetty fyysistä väkivaltaa vaativat poliisin toimia. Lisäksi tilanteissa, joissa koululta loppuvat keinot kiusaamisen selvittämiseen, tulisi opettajien mielestä kääntyä poliisin puoleen. Kyselystä nousi esiin myös yksityisyyden loukkaaminen sekä omaisuuteen kohdistuva kiusaaminen, joihin opettajat toivoivat poliisin toimenpiteitä. Jokirannan yläkoulun rehtori Paula Hartikainen oli opettajien kanssa yhtä mieltä siitä, että poliisiin tulisi ottaa yhteyttä, mikäli kiusaaminen on pitkään jatkunut, fyysistä tai henkistä kiusaamista, eikä sitä saada koulun keinoilla kuriin. Lisäksi niissä tapauksissa, joissa rikos on selvästi tapahtunut tulisi kääntyä poliisin puoleen ja tehdä rikosilmoitus.

Haastatteluista kävi ilmi, että Ylivieskan ja Jokirannan yläkoulun kanssa yhteistyötä on tehty lähes katkeamattomasti ja se on sujunut pääasiassa hyvin. Ristiriitaa aiheutti se, että opettajien vastausten perusteella yhteistyöstä ei tuntunut juuri kukaan tietävän. Lisäksi Seppälän ja Alavaikon haastatteluista selvisi, että yhteydenotot poliisiin kiusaamisasioissa ovat lisääntyneet viimeisen kolmen vuoden aikana reilusti mutta yksikään kyselyihin osallistunut opettaja ei ollut ottanut poliisiin yhteyttä havaitessaan koulukiusaamista. Haastateltuani rehtori Hartikaista ongelma selittyi sillä, että opettajat saattavat havaitsemansa kiusaamistapaukset Hartikaisen tietoon, joka toimii yhteyshenkilönä Ylivieskan poliisin suuntaan. Opettajat eivät siis lähtökohtaisesti ole itse yhteydessä poliisiin.

Seppälä kertoi haastattelussaan puuttuneensa koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen keskustelemalla yhdessä asianosaisten ja heidän vanhempiensa sekä koulun edustajan kanssa. Kiusaamistilanteisiin on pyritty löytämään ratkaisu yhdessä osapuolten kesken ja toiminta on tuottanut tulosta. Opettajat toivoivat poliisin puuttuvan kiusaamiseen ennalta estävin keinoin pitämällä luentoja kiusaamiseen liittyvistä asioista sekä kertomalla, milloin kiusaaminen täyttää rikostunnusmerkistöt. Vastauksista ei kuitenkaan noussut esille toiveita

poliisin konkreettiselle puuttumiselle, kun kiusaamistilanteita ilmenee. Opettajat kuitenkin havaitsivat koulussa tapahtuvaa kiusaamista ja ilmiöön suhtaudutaan vakavasti.

Ylivieskan poliisi on vierailut Jokirannan yläkoulussa tulosten mukaan liian vähän, sillä kaikki kyselyyn osallistuneet opettajat vastasivat, että poliisi näkyy koulussa harvemmin. Poliisin näkyvyyttä kuitenkin toivottiin enemmän, sillä näkyvyydellä uskottiin olevan positiivisia vaikutuksia asenteisiin ja käyttäytymiseen, jos nuoret oppisivat tuntemaan poliiseja. Opettajien mielestä poliisin pitämät laillisuuskasvatukset ovat tervetulleita ja niitä pidettiin hyvänä asiana.

Hartikainen toivoi opettajien tavoin poliisin puuttuvan koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen ennalta estävästi pitämällä luentoja koulun kaikille ikäryhmille. Hän piti myös hyvänä asiana sitä, jos poliisi olisi konkreettisesti mukana selvittämässä ongelmallisimpia kiusaamistilanteita yhdessä koulun ja vanhempien kanssa. Hartikainen uskoi poliisin auktoriteetilla olevan vaikutusta nuoriin.

Vanhempien odotukset poliisin toiminnasta

Vanhemmille suunnatut kyselyt yllättivät minut, sillä vastauksia sain enemmän, kuin mitä odotin. Kyselyistä oli havaittavissa, että vanhemmat pitävät kiusaamista vakavana ilmiönä, johon tulee kyetä puuttumaan sekä koulun että poliisin puolelta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vanhemmat myös olivat hyvin tietoisia koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta, sen ilmenemismuodoista sekä koulun toimintatavoista, joilla kiusaamiseen on pyritty puuttumaan. Osa vanhemmista ilmaisi tyytymättömyytensä koulun omiin toimintamalleihin kiusaamiseen puuttumisessa ja tapausten selvittämisessä.

Ainoastaan yksi vanhempi oli ottanut yhteyttä poliisiin lapseensa kohdistuvan kiusaamisen vuoksi. Asiasta oli laadittu rikosilmoitus ja poliisi oli ottanut yhteyttä lastensuojeluun. Tuloksista kävi ilmi, ettei vanhempi ollut tyytyväinen koulun toimintaan mutta kertoi poliisin tehneen sen, minkä pystyi.

Kyselyistä kävi ilmi, että vanhemmat toivoivat poliisilta varhaisen puuttumisen keinoja, joilla voitaisiin ennalta ehkäistä kiusaamista sekä nuorten oireilua. Lisäksi poliisin toivottiin olevan konkreettisesti mukana silloin, kun kiusaamistapauksia selvitetään yhdessä

asianosaisten, huoltajien ja koulun kesken. Vanhempien mielestä poliisi voisi puuttua tehokkaammin koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen näkymällä enemmän oppilaiden keskuudessa, tutustumalla nuoriin, kertomalla laista sekä siitä, milloin kiusaaminen täyttää rikostunnusmerkistöt. Kiusaaminen ja sen seuraukset, liikennekäyttäytyminen, sosiaalinen media, päihteet, perusoikeudet ja tasavertaisuus olivat aiheita, joista vanhemmat halusivat poliisin puhuvan nuorille koulussa. Poliisin näkyvyydellä uskottiin olevan positiivisia vaikutuksia oppilaiden turvallisuuden tunteeseen, kiusaamisen ehkäisemiseen ja nuorten sekä poliisin väliseen suhteeseen.

Vanhemmat olivat kertoneet ajatuksistaan myös kyselyn lopussa olevaan ”vapaa sana” - osioon. Eräs vanhempi kertoi, ettei oppilas halua kertoa kiusaamisesta, koska pelkää tilanteen pahentuvan. Toinen vanhempi kertoi, että nuorten pahoinvointia ja kiusattuja on valtavasti. Olisiko siis tarpeen kehittää joku väylä, mitä kautta oppilaat voisivat matalammalla kynnyksellä kertoa kiusaamiseen liittyvistä ongelmista esimerkiksi anonyyminä ja tieto voisi kulkeutua siten myös poliisille.

Kuten Seppälän haastattelussa selvisi, kiusaaminen on useimmiten täyttänyt lievien rikosten tunnusmerkistöt. Pohdittavaksi jää, pitäisikö kiusaamisesta tällöin puhua lievemmissäkin tapauksissa oikeilla termeillä. Jos henkilöstä on levitetty valheellisia tietoja, pitäisikö puhua kaunistelematta kunnianloukkauksesta? Asioista puhuminen oikeilla nimillä, voisi omalta osaltaan vaikuttaa nuorten ymmärrykseen siitä, että kyse on vakavista asioista, rikoksista, joita yhteiskunta ei hyväksy.

8 POHDINTA

Kiusaamisesta ja sen ongelmallisuudesta on puhuttu mediassa viime aikoina paljon ja ilmiön ajankohtaisuuden vuoksi tutkimukseni ajoittui mielestäni sopivaan kohtaan. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää poliisin mahdollisuuksia ja resursseja puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen. Lisäksi selvitin mitä koulu ja oppilaiden vanhemmat odottavat poliisilta ja miten poliisi voisi heidän mielestään puuttua tehokkaammin tähän ilmiöön.

Tutkimuksen eri vaiheissa esille nousi uusia huomioita ja tarkennuksia vaativia seikkoja, jotka aiheuttivat ajoittain päänvaivaa. Alkuperäinen suunnitelmani oli selvittää koulun kanta aiheeseen opettajien näkökulmasta. Tuloksissa oli kuitenkin havaittavissa ristiriitaisuuksia opettajien sekä poliisien kesken. Suunnitelmiin tuli tämän vuoksi hieman muutoksia ja päätin haastatella vielä Jokirannan yläkoulun rehtorin. Alkuperäinen suunnitelma perustui siis olettamukseeni, että opettajat tietävät poliisin ja koulun välisestä yhteistyöstä enemmän, kuin mitä he todellisuudessa tiesivät. Näin jälkiviisaana, olisin selvittänyt asiaa aluksi rehtorin kautta.

Teetin kyselyt vanhemmille ja opettajille alun perin paperiversioina ja tarkoitukseni oli viedä ne henkilökohtaisesti Jokirannan koululle. Keskusteltuani asiasta rehtorin kanssa, kyselyt toteutettiin lopulta sähköisesti koulun Wilma-sovelluksen kautta ja vastaukset sain takaisin Excell -taulukkoina, mikä helpotti tulosten analysointia. Joidenkin kysymysten ja vastausten välillä oli havaittavissa pientä ristiriitaisuutta, mikä sai pohtimaan, mahtoiko kyselyiden asettelu ja rakenne muuttua siten, ettei jatkokysymysten ymmärretty kuuluvan edellisiin kysymyksiin.

Pohdin myös sitä, kuinka monta 8. luokan opettajaa Jokirannan yläkoulussa on, sillä tutkimukseen osallistui vain seitsemän opettajaa. Tämä jäi siis mysteeriksi. Jäin myös miettimään, onko tutkimuksestani ja kyselyistä tiedotettu koulussa, sillä odotin hieman enemmän vastauksia opettajilta.

Sekä opettajille että vanhemmille suunnatuissa kyselyissä oli 13 kysymystä. Osa kysymyksistä oli suljettuja ja osa avoimia, joihin odotin syvällisempää pohdintaa. Vastausaikaa oli noin kuukauden verran, joka oli mielestäni riittävä. Vaikka kysymyksiä oli useita, analysoin tuloksista vain ne, joilla oli merkitystä tutkimuskysymysteni kannalta.

Jälkikäteen pohdin, olisiko vastausprosentti opettajien kohdalla ollut korkeampi, jos kysely olisi ollut lyhyempi ja pitänyt sisällään vain muutaman laajemman kysymyksen. Jätin sekä opettajien että vanhempien kyselyihin vielä ”vapaan sanan” siltä varalta, jos minulta tai heiltä jäi jotain kysymättä tai sanomatta. Tämä osoittautui ihan hyväksi ratkaisuksi ja useampi opettaja ja vanhempi avasikin ajatuksiaan.

Tutkimuksen alussa mietin vaihtoehtoa, jossa olisin haastatellut muutaman opettajan. Työmäärä olisi luultavasti paisunut liian suureksi, sillä olin päättänyt ottaa tutkimukseeni myös vanhemmat. Vanhempien kohdalla haastattelun mahdollisuutta en edes harkinnut, sillä menetelmä olisi ollut vaikea järjestää sekä haastatteluihin olisi ollut hankala valita sopivat henkilöt. Kysely oli parempi vaihtoehto myös siksi, koska pystyin hyödyntämään koulua vanhempien tavoittamiseksi. Myös anonyymiteetin säilyttäminen toteutui kyselyiden avulla.

Alavaikon ja Seppälän haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin ja sain tutkimuskysymyksiini monipuolista tietoa molemmilta. Pohdin jälkikäteen, olisiko minun ollut järkevää haastatella vielä Jokilaaksojen alueen ennalta estävän työn ryhmänjohtaja. Aihetta olisi tullut silloin käsiteltyä koko johtoportaan näkökulmasta. Sain kuitenkin mielestäni kattavat vastaukset Alavaikolta ja Seppälältä, minkä vuoksi en kokenut kolmannen haastattelun tuovan juurikaan lisää informaatiota.

Mielenkiintoni aihetta kohtaan heräsi harjoitteluaikani Ylivieskassa päästessäni Seppälän kanssa vierailemaan kouluilla. Pääsin siis konkreettisesti seuraamaan, miten erästä kiusaamistapausta lähdettiin ratkomaan yhdessä oppilaiden, yhden vanhemman, poliisin ja koulukuraattorin voimin. Tapaaminen eteni Seppälän johdolla ja jokainen sai sanoa näkemyksensä asiaan. Puhuimme kiusaamisen vakavuudesta ja seurauksista sekä siitä, milloin kyse on rikoksesta. Valitettavasti koulukiusaamista on ja tulee varmasti aina jollakin tasolla olemaan Suomen kouluissa. Uskon kuitenkin, että aktiivinen yhteistyö oppilaitosten kanssa saa nuoret huomaamaan, että poliisia kiinnostaa ja poliisi oikeasti puuttuu näihin ilmiöihin ja ongelmiin.

Koulukiusaamista ja siihen puuttumista voisi tutkia enemmän esimerkiksi oppilaiden ja koulukuraattoreiden näkökulmasta. Opinnäytetyöni voisi myös toimia pohjana tutkimuksessa, jossa pohdittaisiin laajemmin poliisin ja eri sidosryhmien välistä yhteistyötä, sen toimivuutta ja mahdollisia ongelmakohtia.

Niin kuin teoreettisessa viitekehyksessä olen todennut, koulukiusaaminen on traumaattista ja voi jättää pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia nuoren elämään. Toivon, että tutkimukseni herättelisi ainakin ajattelemaan, että kiusaamista ilmenee ja se on vakava asia. Mielestäni poliisin ja oppilaitosten välinen yhteistyö ja poliisin puuttuminen kouluissa ilmeneviin ongelmiin on tärkeää ja siihen tulisi panostaa, sillä nuorissa on tulevaisuus.

9 LÄHTEET

Ahoniemi, Ari. 2014: Peruskoulun ja poliisin yhteistyö. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96488/GRADU-1418911259.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ahtola Annarilla, Asanti Riitta, Fagerlund Åse, Hylander Ingrid, Karhu Anne, Karppinen Aila, Keltinkangas-Järvinen Liisa, Laajasalo Taina, Lassander Maarit, Markkanen Sari, Nevalainen Vesa, Närhi Vesa, Paananen Mika, Pihlava Pirjo, Sajaniemi Nina, Salmivalli Christina, Salonen Markus, Savolainen Hannu, Seppinen Hanna-Leena & Volanen Salla-Maarit. 2016: Psyykinen hyvinvointi ja oppiminen. Jyväskylä. PS-kustannus. Bookwell Oy, Juva.

Hamarus, Päivi. 2006: Koulukiusaaminen ilmiönä - yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13307/9513926966.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hamarus, Päivi. 2008: Koulukiusaaminen - huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja, Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.

Hamarus, Päivi. 2012: Haukku haavan tekee: puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä. PS-kustannus. Juva: Bookwell.

Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena. 2001: Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki Copyright.

Huurinainen Suvi-Jaana, Huusko Maarit & Malinen Jenni. 2012: Koulukiusaaminen yläkoulussa - oppilaiden näkökulma. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39934/Huurinainen_Suvi-Jaana.pdf?sequence=1

Kananen, Jorma. 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas - Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, Jorma. 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Keränen, Kaisa. 2006: Koulukiusaaminen, sosiaaliset suhteet, minäkäsitys ja fyysiset ominaisuudet peruskoululaisilla. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/9530/URN_NBN_fi_jyu-2006371.pdf

Kiilakoski, Tomi. 2009: Viiltoja - analyysi kouluväkivallasta Jokelassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 28. Luettu 2.6.2018
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/viiltoja.pdf>

Lampikoski, Mikko. 2008: Turvallisuus ja kriisitilanteisiin valmistautuminen kouluissa ja oppilaitoksissa – Poliisin mahdollisuudet. Sisäasiainministeriö. Poliisiosasto. Luettu 8.8.2018.

http://www.oph.fi/download/16687_Poliisi_Turvallisuus_ja_kriisitilanteisiin_varautuminen_kouluissa_ja_oppilaitoksissa_25.2.2.pdf

Laukka, Minna. 2018: Poliisin ja oppilaitosten yhteistyö uhkatilanteissa sekä niiden ennalta estämisessä. Poliisiammattikorkeakoulu. Ylempi AMK-tutkinto. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/151444/ON_%20Laukka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Koulurauha-ohjelma. Luettu 28.8.2018. <https://www.mll.fi/koulurauha/>

Oikeusministeriö 2009: Jokelan koulusurmat 7.11.2007. Tutkintalautakunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:2. Luettu 5.5.2018.

https://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/poikkeuksellisetapahtumat/SdaOKoQr9/Jokelan_koulusurmat_7.11.2007.pdf

Ojala, Tarja. 2012: Kokonaisturvallisuuden hahmottaminen ja riskien arvioinnin vaikeus koulujen turvallisuusjohtamisessa. Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Oppilaitosten turvallisuuskulttuurin kehittämisverkosto. Tampereen yliopisto. Nurmijärvi: Suomen Painoagentti.

Olweus, Dan. 1992: Kiusaaminen koulussa. Helsinki, Ottawa.

Oulun poliisilaitos, 2014: Ennalta estävä työ uudessa Oulun poliisilaitoksessa 2014 alkaen. Työryhmän raportti. (Suojaustaso IV) Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) 24.1§:n 5 k perusteella.

Peda.net –verkkosivu. Jokirannan koulu (7-9lk.). Luettu 9.11.2018. <https://peda.net/ylivieska/peruskoulut/jokiranta>

Penttilä, Eeva. 1994: Turvallinen koulu. Porvoo, Helsinki. Juva: WSOY.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Pikas, Antonio. 1990: Irti kouluväkivallasta. Espoo: Weilin + Göös.

Poliisilaki 22.7.2011/872.

Poliisin ylijohdo. 2007: Lähipoliisitoiminnan strategia. Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategiset linjaukset ja tavoitteet. Poliisin ylijohdon julkaisusarja. Työryhmän loppuraportti. Sisäasiainministeriö, poliisiosasto.

Poliisihallitus. 2010: Lähipoliisitoiminnan strategia. Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategiset linjaukset ja tavoitteet 2010. Poliisihallituksen julkaisusarja. Työryhmän loppuraportti.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sainio, Maria. 2012: Poliisin ennalta estävän toiminnan nykytila. Poliisipäällystön tutkinto. A-osan opinnäytetyö.

Sainio, Miia. 2014: KiVa Koulu® -ohjelma suomalaisissa peruskouluissa: Miten ohjelmaa toteutetaan tai miksi sitä ei käytetä? Turun yliopisto. Psykologian oppiaine. Luettu 11.6.2018. <http://www.kivakoulu.fi/assets/files/KiVa-tutkimusraportti.pdf>

Salmivalli, Christina. 1998: Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. 1.-2. p. Lisäpainokset 2. p. 1999. Helsinki: Gaudeamus. Tampere: Tammer-paino.

Salmivalli, Christina. 2003: Koulukiusaamiseen puuttuminen – kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus, 2003. Juva: WS Bookwell.

Salmivalli, Christina. 2010: Koulukiusaamiseen puuttuminen – kohti tehokkaita toimintamalleja. 2.uud.P. Jyväskylä: PS-kustannus. Juva: WS Bookwell.

Sisäasiainministeriö. 2010: Oppilaitosten turvallisuus. Työryhmän raportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 40/2009. Sisäinen turvallisuus. Helsinki
Sisäasiainministeriön monistamo. Luettu 26.4.2018.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79733/sm_402009.pdf

Sisäministeriö. 2014: Nyt riittää - Koulukiusaamisen vastaisen hankkeen loppuraportti. Sisäministeriön julkaisu 16/2014. Sisäinen turvallisuus. Luettu 12.6.2018.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78986/Nyt%20riitt%C3%A4%20-%20Koulukiusaamisen%20vastaisen%20hankkeen%20loppuraportti.pdf>

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto, 2012: SPJL: Rikosten ennalta estämiseen ei ole rahaa. Tiedote. Luettu 9.4.2018.
https://www.spjl.fi/files/1547/Rikosten_ennalta_estamiseen_ei_ole_rahaa_19032012.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskyselyn tulokset 2006-2017. Perusopetus 8. Ja 9. Luokka, lukio, ammatillinen oppilaitos 2017. Luettu 14.4.2018.
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1trend/summary_trendit?alue_0=87869&mittarit_0=199799&mittarit_1=199900&mittarit_2=199369&sukupuoli_0=143993#

Torvinen Timo (toim.) 2013: Poliisi, vuosikertomus 2013. Grano Oy. Luettu 22.4.2018.
https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/30980_poliisi_vuosikertomus_2013_web.pdf?bd9fdb6122f2d588

Vilka, Hanna, 2015: Tutki ja kehitä. 4.uud.P. Jyväskylä. PS-kustannus. Bookwell, Juva.

Liite 1

Sinikka Seppälän haastattelu 5.9.2018.

Koulupoliisitoiminta

- Lyhyt esittely itsestä ja urasta
- Kuinka kauan olet ollut koulupoliisina? Miten ja miksi olet ryhtynyt siihen?
- Mitä on koulupoliisitoiminta?
- Koulupoliisitoiminta Ylivieskassa? Kuinka monta koulupoliisia on Jokilaaksojen alueella?
- Miten koulupoliisitoiminta on muuttunut vuosien kuluessa? Millainen arvo toiminnalla on tänä päivänä?

Yhteistyö koulujen kanssa

- Minkä koulujen kanssa teet/olet tehnyt yhteistyötä? Millaista yhteistyö on ollut? Mitkä ovat ongelmakohdat?
- Yhteiset koulukiusaamisen vastaiset hankkeet?
- Otetaanko poliisiin herkästi yhteyttä kiusaamisasioissa? Ovatko yhteydenotot koulukiusaamisasioissa lisääntyneet?
- Millaisissa kiusaamistapauksissa poliisin otetaan yhteyttä? Kerro joku kokemus
- Onko Ylivieskassa tiettyä mallia/runkoa kiusaamistilanteiden selvittelyyn. Ketä on mukana?
- Mitä haasteita sosiaalinen media luo poliisille?

Toimivalta/osaaminen/koulutus

- Mitkä ohjeet ja määräykset säätelevät koulupoliisitoimintaa/poliisin ja koulun välistä yhteistyötä?

- Onko koulupoliisitoiminta johdettua Ylivieskassa? Ohjataan sinun toimintaa vai onko toiminta yksinään sinun vastuullasi?
- Oletko saanut koulupoliisitoimintaan ohjausta/koulutusta?
- Miten poliisin tekemä ennalta estävä toiminta näkyy kouluissa/nuorten keskuudessa?
- Mitkä ovat poliisin mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen, jos asianosaiset ovat alle 15? Miten poliisin rooli tässä muuttuu, siirtyykö vastuu enemmän muille viranomaisille?
- Millaiset kiusaamistapaukset vaatisivat mielestäsi poliisin toimia?

Resurssit ja kehittäminen

- Mitkä ovat tämän hetkiset resurssit ja miten ne vaikuttavat koulupoliisitoimintaan ja yhteistyöhön koulun kanssa?
- Miten koulupoliisitoimintaa voisi mielestäsi kehittää Ylivieskan alueella?
- Miten yhteistyötä koulujen kanssa voisi vielä parantaa Ylivieskassa? Miten poliisi voisi vielä tehokkaammin puuttua kiusaamiseen ja olla osana turvallista kouluyhteisöä?
- Tiedätkö, millaista koulupoliisitoimintaa ja yhteistyötä koulujen kanssa on muualla Suomessa?
- Miten tärkeäksi koet koulupoliisitoiminnan?

Liite 2

Veijo Alavaikon haastattelu 13.9.2018

Poliisin ja koulujen välinen yhteistyö

- Lyhyt esittely itsestä ja urasta
- Mikä sinun roolisi on poliisin ja koulun välisessä yhteistyössä Jokilaaksojen alueella?
- Millaisella mallilla poliisin ja koulujen välinen yhteistyö on nykyään Ylivieskassa / Jokilaaksojen alueella?
- Miten poliisin ja koulujen välinen yhteistyö on muuttunut vuosien kuluessa?
- Miten paljon Jokirannan koulun kanssa on tehty yhteistyötä?
- Lähipoliisitoiminnan strategioiden 2007 ja 2010 välinen muutos. Onko tämä näkynyt / vaikuttanut poliisin toiminnassa?

Ennalta estävä toiminta

- Miten Jokilaaksojen alueella tehdään koulumaailmaan ulottuvaa ennalta estävää työtä?
- Koetaanko työn kuuluvan jokaiselle alueella työskentelevälle poliisille?
- Onko Jokilaaksojen alueen kouluilla ollut kiusaamisen vastaisia hankkeita, jossa poliisi olisi ollut mukana?

Toimivalta/resurssit/koulutus

- Mitkä ohjeet ja määräykset säätelevät poliisin ja koulun välistä yhteistyötä?
- Onko poliisin ja koulujen välinen yhteistyö johdettua Ylivieskassa / Jokilaaksojen alueella?
- Onko poliisin ja koulujen väliseen yhteistyöhön koulutusta?
- Mitkä ovat poliisin mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen, jos varsinaista rikosta ei ole tapahtunut? Koetko, että poliisin olisi tärkeää olla mukana, vaikka rikosta ei olekaan tapahtunut?

- Mitkä ovat tämän hetkiset resurssit poliisin ja koulujen välisessä yhteistyössä ja ennalta estävässä toiminnassa?
- Mikä näkemys sinulla on, jos poliisin ja koulujen väliseen yhteistyöhön osallistuisi rikostorjunta?

Kehitysehdotukset

- Miten poliisin ja koulujen välistä yhteistyötä voisi vielä parantaa Ylivieskassa?
- Näetkö yhteistyössä haasteita, jotka ovat lähtöisin kouluista?
- Millaista poliisin ja koulujen välinen yhteistyö on muualla Suomessa?
- Pitäisikö yhteistyö huomioida jo poliisikoulutuksessa?
- Miten tärkeäksi koet poliisin ja koulujen välisen yhteistyön?

Liite 3

Paula Hartikaisen haastattelu 6.11.2018

- Onko Jokirannan yläkoulussa ollut tai onko tällä hetkellä KivaKoulu –toimintaa?
- Miten kiusaamistapauksia selvitetään koulun sisäisesti? – koulun omat ohjeistukset?
- Minkälaisissa kiusaamistapauksissa poliisiin otetaan yhteyttä ja milloin kiusaamistapaukset selvitetään koulun sisällä? – Kenen toimesta yhteyttä otetaan?
- Millaista yhteistyö on tällä hetkellä Ylivieskan poliisin ja Jokirannan koulun kesken?
- Miten toivoisit, että poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen? - Toivoisitko, että poliisi olisi enemmän läsnä kiusaamistilanteiden selvittelyssä?

Kysely koulukiusaamisesta Jokirannan koulun 8. luokan opettajille.

Kysely liittyy Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön, jossa tutkitaan Ylivieskan poliisin ja Jokirannankoulun välistä yhteistyötä koulukiusaamistapauksissa. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan koulun opettajien sekä oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta ja yhteistyöstä. Kysely toteutetaan anonymina.

Kyselyt pyydetään palauttamaan Jokirannan koululle 30.9.2018 mennessä.

Kiitos osallistumisestasi!

1. Oletko havainnut koulussa kiusaamista oppilaiden välillä?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

Jos vastasit kyllä, millaista kiusaaminen on ollut?

2. Oletko puuttunut kiusaamiseen? Miten?

3. Kuinka usein havaitset kiusaamista koulussa?

päivittäin ( )   viikoittain ( )   kuukausittain ( )   harvemmin ( )

4. Kohdistuuko kiusaaminen enemmän

yksittäisiin oppilaisiin ( )   oppilasryhmiin ( )   molempiin yhtä paljon ( )

5. Millaisia eroja kiusaamisessa on tyttöjen ja poikien välillä?

6. Oletko ottanut poliisiin yhteyttä havaitessasi kiusaamista?

Kyllä ( )   Ei ( )

Mitkä olivat poliisin toimenpiteet tai miksi niihin ei ryhdytty?

7. Olivatko toimenpiteet mielestäsi riittävät?
Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

Jos toimenpiteet eivät mielestäsi olleet riittäviä, miksi?

8. Millainen kiusaamistapaus vaatisi mielestäsi poliisin toimia?

9. Kuinka usein poliisi on vierailut/käynyt puhumassa koulussanne?

viikoittain ( )   kuukausittain ( )   harvemmin ( )

10. Tulisiko poliisin näkyä enemmän koulussa, miksi?

11. Tulisiko poliisin pitää koulussa enemmän laillisuuskasvatusta?

12. Onko Jokirannan koulu ja Ylivieskan poliisin tehnyt koulukiusaamisen vastaista yhteistyötä, millaista?

13. Millä tavalla mielestäsi poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen?

Kiitos vastauksistasi!

Jäikö jotain sanomatta? Voit halutessasi kommentoida alle.

Kysely koulukiusaamisesta Jokirannan koulun 8. luokan oppilaiden vanhemmille
Kysely liittyy Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön, jossa tutkitaan Ylivieskan poliisin ja Jokirannan koulun välistä yhteistyötä koulukiusaamistapauksissa. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan koulun opettajien sekä oppilaiden vanhempien odotuksia poliisin toiminnasta ja yhteistyöstä. Kysely toteutetaan anonyymina.
Kyselyt pyydetään palauttamaan Jokirannan koululle 30.9.2018 mennessä.
Kiitos osallistumisestasi!

1. Onko lastasi kiusattu yläkoulun aikana?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

2. Millä tavalla lastasi on kiusattu?

3. Miten pitkään kiusaaminen jatkui/on jatkunut?

4. Mitä kautta kiusaaminen on tullut sinun tietosi?

5. Onko koulun henkilökunta ollut tietoinen lapsesi kiusaamisesta?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

6. Ovatko kiusaajan vanhemmat olleet tietoisia lapsesi kiusaamisesta?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

7. Ryhtyikö koulu toimenpiteisiin havaittuaan kiusaamisen?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

Mitkä olivat toimenpiteet tai miksi niihin ei ryhdytty?

8. Onko toimenpiteistä ollut apua lapsesi kiusaamisessa?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

9. Oletko ottanut poliisin yhteyttä lapsesi kohdistuvassa kiusaamisessa?

Kyllä ( )   Ei ( )

Millaisissa tilanteissa?

10. Mitkä olivat poliisin toimenpiteet?

11. Olivatko toimenpiteet mielestäsi riittäviä?

Kyllä ( )   Ei ( )   En osaa sanoa ( )

Jos vastasit kysymykseen ”ei”, mitä olisit toivonut poliisin tekevän asialle?

12. Tulisiko poliisin näkyä enemmän koulussa? Miksi?

13. Millä tavalla poliisi voisi tehokkaammin puuttua koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen?

Kiitos vastauksistasi!

Jäikö jotain sanomatta? Voit halutessasi kommentoida lomakkeen kääntöpuolelle.